gant alleuiatus,fit ſignum ſuper potentia nature,quam etiā potentiā intel-
ligimus,aliis conditionibus ſi muniat̄,ex die qua contingit,ac ex cōmuni-
tate corporis,aut partiali ratione.Sic Gal.affirmans neceſſario de optimo
ſudore intelligendū fore eſſe cōmunē,ſic de ſecūdo gradu puta de cōmuni
alleuiante,aſſerit intelligendū fore in die cretica euenire.Quod vt facile cō
ticuit Hip.quod etiam ſemp cum magna reuerentia,dico non eſſe neceſſa
rium,imo teſtimonium potiſſimū quo iudicare poſſumus iſtum deſficere
ab optimo,q̄a non fuit factus in die cretica,& ſi calidus, cōmuis & alleuiās
ſit,in quo forſam humoris ſtimulus iniciauit,& non natura gubernans. di-
xit enim ipſe Gal.in hiſtoria anxionis,in verbo.hoc aūt a naturali calore nō
a febrili eueniſſe,dierū natura nō minime indicat &c.quid ergo mirū vt na
tura non adiuta diei cretice fauore,quia ſudor non fuit factus in tali,deffi-
ceret a completa excretione,vnde ex optimo, ſolū fuit factus alleuians.non
nego ob id,in die cretica non poſſe fieri ſudorem duntaxat alleuiātē,vt ille
anxionis in die.11.ſed quod vollo eſt,ꝗ non intelligatur neceſſario, ſi cōis
fuit & alleuians,q̄ in die cretica euenit,vt quaſi ſit par refferre,ipſā nō ōnino
potentem in die cretica,& de ſe ōnino potentē in die nō cretica,ex illis duo
bus nominibus,alleuians & non optimus iudicabitur,ſi vero natura potens
ex ſe erat,cur non manſit operatura in die cretica cum omni bona fortuna?
plurime poſſunt eſſe cauſe, videndum.3.de criſi & aliis locis,fruſta enim in-
ter conditiones optime criſis ageretur de die cretica,ſi ipſius deffectu & ſi
omnes alie eſſent dotes,non truncaretur opus nature,vt in preſenti eſt in.2
gradu ſudoris cōmunis calidi alleuiantis,non tñ ōnino liberātis egrum tali
defectu.Si aūt libet in primo gradu ſudoris,ſentire cōmunitatē totius cor
poris,& in.2.fieri in die cretica,non aborreo,ducē habes Gal.duntaxat exci
to mentes.Sudor igit̄ laudabilis,eſt criſis certa in omnib⁹ febribus ac apā
tibus acutis vehementis inflāmationis.3.de criſi & primo de creticis nō lon
ge a principio,potiſſime ſi omnibus conditionibus fuerit preditus,quarū
maior ſ fortune eſt,eſſe cōmunem,preſertim vbi talis expectatur,partialis
nanq; deffectum ſignificat primo proretici cōmento ſeptimo ſuper textu
febre refrigerata &c.Nec nego de pſ̄i ad perfectiſſimum poſſe ſuccedere
mortem,ſaltim chadmice, nec per ſinthomaticum liberari aliquem, iuxta
mōſtra noſtre artis,hanc ſententiam iuxta mentem Galeni ſuper hoc textu
inuenies confirmatam per Auicenam ſecunda quarti capitulo de ſignis
ex ſudore,ſemper memoriter cōmendando,conferre,excedere,eſſe cōmu-
nem.vt ex dictis Hip.in.4.apho.febricitanti ſudor ſuperueniens malū,pro
longatur.n. morbus:febre ex tali ſudore non deſſiciente,cōſtat aūt ex Gal.
in cōtō talem ſudorem eſſe calidum,ergo afortiori erat cōis,q̄a cē calidum
prefertur cōmuni,& tñ inutilis fuit,q̄a non contulit,ad qd alludit id Aui.in
pria.4.in cap.4.trac.primi & ſudore facto,ſi paroxiſmus ſequēs eſt eiuſdem
vehe

vehementie egritudo prolongatur, ſideo Hipp. ſuddit in textu, ſi aūt nihil horum fecerit: puta ꝙ nō liberet aut alleuiet, ōnino inutilis eſt. Significat enim talis, humorū ſuper habundantiā, non autē victoriā nature, tantoqꝫ inutilior erit, quāto potioribus cōditiōibus fuerit orbatus. diciturqꝫ ſudor trūcatus tū quātitate, .2. prretici cotō.46. tū regione, ſi ex vna particula aut paucis fluat. de ſudore autē frigido, dicim⁹ ipſū dānari a Gal. & Hip. cōditione attenta a q̄litate ꝙ frigidus ſit, q vt ex ipſo quarta Aph. & in pn̄ti aut reffertur ad morbos acutos, & tunc mors ſignificatur. aut ad lentos, & tunc ipſorum prolixitas oſtenditur, niſi adeo virtus defficeret ꝙ antea ſuccūberet ſub mole humoris, cum enim reſiſtit innitiis poſt paulatine dominatur humori, quia virtus prius nō diſſoluitur acredine febris, quia lenta eſt. Ad exemplū huius habes tertio de temperamentis de venenis frigidis, que ſi extemplo non interficiunt, veniunt tandē ad diſpoſitionem cū qua penitus non agunt. quia talia non peiorantur per morā in corpore. ſecus de calidis. imo ad inſtar grauiū lignorum tādem fiūt pabulum ignis & caloris noſtri. in acuto ergo morbo tātū infenſſo virtuti, ſi accidat prolixū eſſe ſuo modo qualiter virtus ipſius diſtantē terminū ſuportabit? quod in .5. Aph. comēto illius athetano habito &c. clare docetur, prolixas autem morbi ſemper formatur per ſudorē ipſum frigidū. quod ſi obicias pugnare eſſe morbū acutum, & indicari prolixum per frigidū ſudorem, ſaltim non negabis aut id eſſe aſſeuerandū, aut eū frigidum ſudorem calidi naturalis extictionem oſtēdere, q̄liter autē infenſus morbus, ſalubris erit in preſentia debilis caloris? imo vnica ſalus eſt pleureticis ſquināticis & ſimilibus ſcilicet robur virtutis. 10. de morbis curandis. non longe a principio. ergo ſudor frigidus in acuta febre peſſim⁹ eſt. & ibi acuta febris obeſt, vt cauſa, virtutē diſſoluēs. & vt ſignū, protēdit tantam eſſe humorū multitudinē, vt nec a natiuo aut extraneo calore calefiant. poteſtqꝫ eſſe peſſima putrefactio in humoribus non ingentis flame, putredo enim malā proportionē & non ingentē calorē potius amat, vti in peſtiferis morbis eſt videre, vt interius conturbātes, vix extra ſentiātur. ob que morbus erit acutus, colatione ad infenſam virtutē prolixus autē, atenta publica conditione humoris. que in parte Gal. 4 aph. in cōto. 37. Quod autē in textu ſequitur, de hoc frigido ſudore cū partialis eſt, maiorē habet difficultatē. & primo excludimus dictū Thadei de ſudore frigido cōi, ꝙ ſincopim oſtendat, nec litera cōmēti nona fauet ei, & corū quos diaforeticis ſudorib⁹ interēptos vidimus frigidis, nullus ſincopizauit niſi iā morte ſalutāte ipſos, qđ potius mori quā ſincopim incurrere dicim⁹. Sup hoc igitur notandū venit, ꝙ gal. in cōto pn̄ti ſup hac parte, loqutus de ſudore frigido, iterū de calido ſe miſcuit, neſcio quantū ad mentē Hip. ſcꝫ ꝙ par ſit, ſudorē frigidū cōe cōſpicere i morbo acuto, & calidū particularē, ſcilicet circa caput & ceruices, atqꝫ vtrūqꝫ circa tales partes ſūme damnat

ſed frigidum multo plus,cum calid⁹futurã ſincopim,frigidus vero prete rità aut preſentẽ Aui.vero.2.4.loco citato preteritã ſignãri,ſibi magis placet.Pro quorũ declaratiõe op; ſentire aliqua,primũ ꝙ predicte partes capitales ſint abſq; morbo particulari in eis,qa ſic non eſſet,ſemp reprob⁹ille ſudor.2.eſt notandũ ꝙ ſi per ſudorẽ frigidũ etiã cõmunẽ in febre acuta mors ſignificari poſſit, ꝙ ꝑ ipſũ circa caput & collũ cum nequior cenſeat̃,certius aut celerus morsſignificat̃.in hoc.n.ſe vincũt mortalia ſigna.Notandũ vlterius,ꝙ circa iſtas ſuperiores partes videri ſudorẽ ſub tali ſignificatiõe,eget explicatione fundata in dictis Ariſt.in ſecunda prob.prob.5.&.11.qui ſentit partes capitis & iuxta ipſum eſſe apertiores & trãſpirabiles magis, & ideo ſudor talium ꝑtium niſi ab vlcere non fetet,ſic exercitantibus & laborantibus videmus has partes citius & exuperanti⁹ſudare,non minus cõducit ad illud,copia humidi qđ in capite contineť,inclinatioq; calidi cuius ẽ ferri ſurſũ,cum igiť ſudor aliquẽ tenorẽ virtutis preſuponat,ſi fiat particularis ĩ capite & adiacentib⁹,nõ facto in aliis partibus,preſuponiť fieri cũ caſu virtutis,& duntaxat ex prõtitudine earũ ꝑtium,nam ſi virtute inualeſcẽte fieret etiã in ꝑtibus nõ aptis ad ſudandũ,ſui valoris ſentireť effectus.qđ nota pro ſingulari q̃a erat oculta iſta ratio.Non caret aũt maiori dubio,quaꝛ̃ per ſudorẽ calidum iuxta caput & ceruices,itidẽ de frigido circa eas partes:ſincopim futurã aut preſentẽ declarem⁹,cum vterq; ipſorũ mortẽ ꝓtendat, ergo afortiori ſincopim,cum ſit min⁹malum,&ſi ſincopis ſit mors incepta vt ille Auerois colliget.7.Reſpõdeo primo ꝙ de ſudore calido Hip.non fecit mentionẽ,vt talis eſſet preſagii,in fauorẽ tñ Gal. dicimus,ꝙ mors accidit poſt ſincopim declaratã tali ſudore.qđ Aui.in.2.4.de horis mortis bene inſinuauit ad ꝓpoſitum cũ ait,qui moriuntur.ſ.eo tẽpore mori cum quodã ſudore pauco viſcoſo,aliq̃n accidenti in capite,& ceruice aliquando in pectore ſolo,etiã aliq̃n hi ſimul cũ ſincopi moriunť hec ille,itaq; ſi virtute proſtata accidit ſincopis,nec mirũ ꝙ poſt ſuccedat ipſa mors,ꝙ ſi iterum quereres a Gal.quare ꝑ ſudorẽ calidũ duntaxat circa eas partes poteſt in acutis ſignificari mors,& ad ſignificandum ꝑ frigidũ,exigiť ꝙ ſit cõis in toto corpore dic,ꝙ ꝑfrigidũ tã cõmunẽ quã ꝑtialẽ ĩ acutis poteſt ſignificari mors,imo ſupra euidentius per particularem frigidum, & ſi verbum textus preſentis, hic enim ſcilicet,ponderetur ad particularem tantum videtur refferri: aut ſaltim frigidum colligit,collatione ad calidum,de quo in altera parte text⁹ poſſet autem a tergo,quodãmodo,preſupoſita calidi naturalis extinctiõe in toto ſignificata per ſudorem frigidum,cõmunem ſudorem frigidum poni deteſtabiliorem. cõmunitas ergo que eſt bone partis in ſudore,per qualitatem vituperatur,ꝙ frigidus ſit,& bona qualitas que eſt calor, propter infamiam loci iniuriam partitur,ſi circa caput & ceruices, ſic Hippocras in quarto . De ratione victus in morbis acutis de quintana febre in

canone

canone .58. ſi ſinthoma aliquod terribile i ea fiat in breui moriuntur: inter
que ,capitis pars poſterior ceruixq; ſudet,per ſupiorē aūt frigidū; particula
ren ,ſu de .itius mortē,quā per calidū in acutis ſignificari,eſt res q̄ non eget
declaratione. Reſtat pro complemento cōti ſatiſfacere cuidā dubio,de quo
Gal. quare in codicioībus laudabilis ſudoris mentionē fecit de die decreto
rio,in peſſimi vero ſudoris conditioībus nō? reſpondet ne viſus ſit anticipa
re materiā de diebus decretoriis,quam .3. huius enodabit, vbi eos ipſos dies
morituris & ſaluādis equa lāce fauere dicet. Sed meo videri alia ratiōe fuit
excuſatus Hipp. qa malū ,ſolū per partes poteſt notificari,bonū aūt p copu
latione,laudabilis igitur iudicatio q atinet ad optimā ſudorē,explicat per
omnē condicionē bone criſis,ſufficit aūt ad nequā ſudorē, peſſimā cōditio
nem exprimere,puta q frigidus ſit i febre acuta,q̊cūq; die eueniat. q̄re &c.

De iliis. caput. xii

Ilia ſaluberrima ſunt ſi dolore vacant ſi mobilia eq̄lia ſunt
ſunt dextra ac ſiniſtra parte. Si vero inflāmatione vexatur
aut dolore: aut intenta ſunt: aut inequal'r affecta dextra ac
ſiniſtra parte: hec omnia animaduertenda ſunt. GAL.

OMNEM aliquis orationē comprehendēs vno breuiſſimo capite dicet.
Ilia ſi nature ſimilima ſunt ſaluberrima ſunt. Particulatim vero docens eo-
rum inditia Hip. primū ſcripſit ex his q̄ non exiſtunt. Hec ſolent medici re
centiores ne accidentia nomiare duo vero alia ſigna accidentia ſunt in iliis.
Quocirca ilia dolore vacare ex non accidentibus dictū eſt, mollia vero &
equalia eſſe ex iis que exiſtunt, Sed mollia cognoſcuntur quotiēs modice
renituntur. Illis enim oppoſita vt pote vehementer renitentia dura ſunt. Ce
terum equalia non ſm vnā intelliguntur qualitatem,fieri enim poteſt vt ſi
mil'r equalia ſint. Sed aut aliqua parte dolore vacēt,aliqua dolore afficianť
aut altera pars calidior,altera frigidior habeatur, aut ſubleuatior aut depre
ſſior. Opponens igitur ſaluberrimis iliis peſſimorum & inequalium ſigna
dixit. Si vero inflāmatione vexantur aut dolore aut intenta ſunt, aut ine-
qualiter affecta dextra ac ſiniſtra parte. Itaq; vexari inflāmatione de omni
bus iliis dixit. Significat vero verbū inflāmari, velut ſi puri, ſuccendi, igni
riq; ,pditum ſit. Pari ratione dolore vexari de oībus iliis dictū eſt qūo intē
ta eſſe, id enim omnibus etiā ilis tribuitur. At vero inequaliter affecta eſſe
dextra ne ſiniſtra parte quotiēs non oīa ilia eandē habeant affectionem, aut
per caliditatem aut per frigiditatem, aut per dolorē, aut per indolentiā, aut
per gracilitatem laxitatemq; & intentionem. Quādoq; ei intenduntur ilia
ſine inflāmatione proprie noīatam, aut ,ppter vehementem ſiccitatē nō ſo-
lum in illa parte, ſed etiam in ſepto tranſuerſo coſtis, membrana precordiis
aut propter flāmationē cū tumore ipſorū in iliis muſculorū cōſiſtentē ſine
inflamatione ,pprie nominata, que qdem tumor dolens eſt. GLOSA

Hippocras in preſenti textu docet,ex diſpoſitione intrinſeca & extrinſeca hipocūdriorū,pronoſticari in morbis acutis,ſuper infirmorum valitudinem,quā ſnīam diſtribuit ad duas concluſiones, in prima laudat ſiue cōmendat eam diſpoſitionē que(vt dicit Gale.in cotō) breuius deſcriberetur per ſimilimā eſſe nr̄i ſtatui ipſorū iliorum,dicit tn̄ꝗ ſint equalia ſine dolore,& mollia,aut mobillia vt dicit alia litera hoc eſt bene tratabilia,quod idem fere eſt,que.n.mollia ſunt bene tentatur manibus in ſecūda vituperat latera:que aliquid oppoſitum his habent,ſi verbi cauſa doloroſa,tenſa in equalia ve ſint,que ſi contingant ſic affecta eſſe,cuius ſint preſagii conticet in preſenti,explicaturꝰ poſtea,adnimauerſis his predictis Diſpoſitionem vero,prima parte textus cōmendatam,ſine vlterioriconſideratione aprobauit,epllogiſmo ſcilicet cōſueto,ꝙ ſimilima ſit naturali diſ poſitioni ¶ Pro iutroductione ad iſtum textum,ne per ignocta procedamꝰ iuſtum eſt de hoc loco paſſionis ſeu affectꝰ aliquid diſſeramus, preſertim ꝙ noua litera habet ilia,loco hipocundriorū,quo vocabulo vtitur antiqua litera,ob quod in ſequendo Gal.in fine libeli qui dicitur introductorius & Ariſt.in libro primo de hiſtoria animalium cap.13.hippocōdria idē ſonant ꝙ mēbra poſita ſub cartilagine quadā que condrus dicitur,vulgo pomum granatum,vnde ea membra ſortita ſunt appellationē,& ſi membra talia variis nominibus appellentur,ex varietate ſitus quo inueniuntur,quod enim directe coperit oſſtomachⁱ,ſternum vocatur a Gal.quod vero ex directo magis decendit verſus vnbilicū epigaſtrium,ſtatim vnbelicus poſitus eſt in medio totius trunci,partes vero laterales vnbilico ex vtraq; parte,ilia appellātur,ex quo forſam hipocūdriū eſt nomē cōmune,& non ſpeciale , rectius ergo habet noua litera ilia,vt ex proceſſu textus ſentiemus,quādoquidem refferat iecur ad lienem,que vere ſub illis ſunt,& non ſic ſuperius ad cartilaginem,quod tamē notat Gal.dicto loco,& facit multum pro enucleatione textus eſt,ꝙ non ſolum mēbra ſuperficialia talis regionis poſſūt vocari hipocundria,verum & interna,ipſo dicente,& interna viſcera hipocondria ēt vocantur,quia ipſa ſub cartilaginibus ſunt notharū coſtarum hoc eſt vulgo mendoſarum, da ergo ſi vis ilia & hipocondria ſūmi pro eodem hipocōdrium abſolute prolatū intelligitur de dextra .3. de morbis vulga . & ſi hermo erat . Locus autē iſte ſi nr̄ pinguis,ſi & carnoſus,& magis carnoſus quā pinguis,ſi credimus Hip.in.2.apho.textu,ea q̄ circa vmbilicū &c. Et Aui.14.3. cap.de hidropiſi multo magis laudatur,quam extenuatus , quia ſignificat facultatem nr̄em robuſtam,impartitꝰq; plurima cōmoda, prio munit viſcera ab iniuriis exterioribus,cocti onem roborat,& ex muſculis ſuper poſitis cum robuſti ſint:quecūq; īferior purgatio felicitatur,ſi igitur nr̄em formā horū membrorū non cognoueris,aliquē tumorē & renitenciā damnabis ,q̄ aprobari debet,intranea vero groſſitudo ſeu renitentia,ſemp vituperanda venit

venit, dicebat enim A ui.prima.4.cap.de rigore,tangantur viſcera eius cu-
ius egritudo prolongatur,nam aliqua ineſt eis groſſitudo,ſi igit̃ ilia abſq;
dolore ſint,ſaluberrimum eſt,omnẽ enim ineq̃lem tempaturã,aut ſolutõnẽ
vnitatis,a quibus dolor orit̃ eſſe abſentẽ ſignificat,ac naturã ex dolore non
debilitari ſecurat, ſecus ſi mollia ſint, laudabile item eſt,ſi equalia ſint, de
quo legitime dubitabis,cum equalitas ex Gal.in cõmẽto ,de multiplici q̃li
tate dicatur,primo de calore & frigiditudine,ſed cum dextrũ ilium.ſit loc9
epatis impoſſibile erit,ſit equale in calore ſiniſtro, dextra enim pars ĩfra re
gionem cordis calidior eſt ſiniſtra,ob iecur & fel, vidẽdum.10. terti de com
paratione pleureſis in vtroq; latere,item melius eſt vnum latus apoſtemari
ambobus,ſed ex gemino abſceſu,erunt equalia,ex ſimplici inequalia. Solu
tio eſt q̃ mẽbra ipſa exteriora exiſtentia in naturali diſpoſitione,non offe-
rũtur ſub multo vario calore,ſic enim natura ſubterfugit continuũ bellũ al
terationis,videndum libello de intemperie inequali,cuius ratio eſt q̃ ex cõ
fractione omniũ qualitatũ reſultat quippiam calor tepid9,qui ad inſtar ae
ris temperati non confert triſtitiam ſenſui,ob quod ſenties.qualiter in ethi-
co ille calor non ſentiatur,cum enim omnẽ particulam poſſidet,iam eſt illi
us configurationis in omnibus particulis, vt erat naturalis,& ſic ex illa ma-
la temperatura iterum reſultat ille tepidus calor,qui non afficit ſenſum om
nino cõſuetudinẽ,ꝑ alio loco,ergo ſi palpatis iliis,in differẽter repreſentẽt
calorem,ſignum eſt nullum affectum qualitatis vincẽtis eſſe ĩ ea ſede. Ad
ſecũdũ argumentũ,q̃ ſi talia gemino abceſſu eſſẽt equalia,non abſq; tenſio
ne doloreq; inuenirentur,quod etiam exigitur. Nota tamẽ,ſi mollia ſint: ni
hil deſt ad ſalutẽ,abſentiã.n.omnis groſitudinis cõtra naturã ſignificat,po-
teſtq; aliquando eſſe dolor ſine groſitie, & aliquando groſſitudo tereſtris
abſq; dolore,igitur ſi abſq; dolore,ſi equalia,ſi mollia ſint,ſaluberrimum ẽ,
cum omne vitium elongari a ſedibus dicatis coctioni affirmet,tota autẽ ſa
lus in morbis materalibus,ex vi alterante expellenteq; pendet, vt alias ha-
bet videri. Nota tamẽ non eſſe taxandũ. Si ad tempus hec mẽbra doloroſa
aut tẽſa videãtur ,dixit nãq; A ui.in.2.4.in c. de ſignis deriuatiois humoris
cretice ad ſuperiora,q̃ contingit ilia inflari ac trahi verſus ſuperiora, item
quarta apho.canone illo quibus hipocondria ſuſpenſa ac rugientia: his ven
tres humetatur hec vero in febribus fiunt, vt intelligas eã diſpõnem eſſe
ad tempus & non apoſtemoſam,dixit.n. A ui.loco dicto ofuſcatio & tenſio
hipocondriorũ ſi & cum dolore,tunc humor declinat ad inferiora,ſi ſine do
lore ad ſuperiora,forſam propter viarum latitudinem. Vice verſa ergo re-
probant̃ ilia cum tenſa, inequalia ve: doloroſa inueniuntur, quia peſſimos
affectus ſignificat,ſi aũt ad tempus,ſũptis cibaris vẽto ſabilibus aut craſis
potiſſime habentibus vias iecinoris arctas,de quo in fine.2.artis parue do-
lores excicentur,non eſt ſũme efficacie noxa illa: item ſi tenſa hipocõdria re

dant̃

dantur ſeu in chordata, ex amplexu nature ſuper cibaria in ventriculo, aut ex retentione anhelitus, in ſignis enim pronoſticis ſemper abicimus cauſas accidentales, vt Gal. docet in cotō primi proretici. in febribus peſtilentialibus ac in freneſi que ad cōuulſionē permutat̄, eſt inuenire ilia tenſa, vt ī pro pris cap. per Aui. eſt videre. ſed hic de priuatis affectibus harum partiū eſt ſermo. Cōmēdamus etiam, interna apoſtemata horū mēbrorū, ſi in gibis ip ſorū continean, t̄ maiorē duricie preſtare iliis. qualr̄ autē diſtigant̄ abſceſſ⁹ muſculorū ſuperiacentiū ab internis, & id per tenebroſitatē & extenuationem mirabe. Habet videri. 14. terti & .5. de locis affectis. tādē & ſi viſcera cō tracta ſint, dorſoq; infixa in tabidis, tenſa tamē ſunt, ex ſiccitate exuperāti que indurare habet, q̄ omnia inferius clarius diſſerentur. quare &c.

¶ Si vero pulſus in illijs inſit: pturbationē ſignificat: aut deliriū. Verū oculos talium conſpicari oportet. Si enim crebro obtutus mouetur: expectanda inſania eſt. GAL.

IN quibuſdā codicibus nō pulſus, ſed ſubſultio legitur, ac perſpicuum eſt vt tale accidens ob ſpiritum fiat flatuoſum, ſed in multis codicibus legit̄ pulſus, aut qui ſimul cum magnis fatiget inflāmationibus aut ſenſibilis ergo motus arterie in ſpina maioris queadmodū libro de morbis vulgariis ſecundo dixit, vbi vena in cubito pulſat inſanum furibundūq; eſt. Conſtat. n. vt pulſare de magna adeo & vehementi afferat motione arteriarū, vt ante quā cōtingatur innoteſcat, interdū ergo duntaxat, quādoq; etiā deforis intuentib⁹, Sed q̄dcūq; horū fuerit accidens ſignū non bonum eſt. Maior. n. arteria pars eſt maxime principalis, & item venter, ac iecur qūo ſeptū tranſ uerſū. At ex his prorſus vnū afficit̄ ſiue ſubſultio, ſiue pulſus legatur. Septum vero tranſuerſū deliriū infert prōptiſſimū, quam ob rē maiores id pre cordia nominauerūt & itē ventriculi hoſtiolum quoties inſigni efficiat̄ in flāmatione. Alie vero partes ibi que aliquā ex predictis affectionē traxerunt in periculoſā incidunt affectionē. Quapropter merito Hipp. dixit vt̄ perturbationē vel deliriū ab eo accidente ſignificari, perturbationē q̄dem vno cōi accidenti, oīm piculoſarū affectionum, ex quib⁹ nō ſolum egri, ſed etiam medici perturbant̄. Deliriū vero obſeptū tranſuerſum & itē ventris hoſtiolum. Ceterū de muſculis in iliis conſiderandū eſt, neq; enim neceſſario delirium, neq; periculū pulſantes ſubſultanteſue inferunt. Nū igit̄ magis ꝓprie in audire oportet verbū inſit, per dictionē q̄ dixit Hip. Si vero pulſ⁹ inſit in iliis q̄ppe qui velit p̄alte in iliis pulſū ſubſultionē ve de vocula inſit ſignāri. Verū conſpicari taliū oculos oportet. Si enim cerebro obtut⁹ mouetur, expectanda inſania eſt. Cum perturbationem aut delirium dixerit ab eo accidente ſignificari, nunc diffinit docetq; q̄n deliriū, q̄n pturbatio ſola futura ſit. Diffinitio vero ab oculorū ducitur motione, Quos nō ſolum hac in re, ſed etiā in aliis morbis oībus in quibus ſuſpiceris fore deliriū

hoc

exqſita rõne cõſiderabis. S i.n.inſtabiles apparent,indicať deliriũ. Verum hoc loco non ſimpľr ait fore deliriũ. Sed inſaniã indicãs vehemẽs quoddã deliriũ ex predictis inditiis affecturũ. Porro vt oculorũ crebra motio delirii firmet ſuſpitionẽ patere arbitror ex his q̃ a nobis explanata iam ſunt, vbi muſculos oculorũ diximus primos ſentire cerebri affectiões, ipſũ vero cerebrũ ſepto tranſuerſo & hoſtiolo ventriculi conſentit queadmodũ ceteris oĩbus neruoſis mẽbris. Cum.n.ex illo oẽs naſcanť nerui,q̃cũq; pars plurimis aut maximis paritcipat hec merito in conſenſũ originẽ eorũ pducit.

GLOSA.

Hic canon eſt ſat difficilis,& multa preſuponuntur aliunde,ideo agã partes meas. Primo tamẽ dicimus autoris intẽtũ eſſe,incipere declarare in ſpeciali,quid ſignificare poſſimusper eam diſpoſitionẽ iliorũ de qua i fine textus precedentis egit,ideo in calce dicebat,hec omnia animaduertenda ſunt Per pulſũ ergo iliorũ aut anguſtia hocẽ perturbatio expectari oportet, aut delirium,& nõ quodcũq; ſed inſania,preſertim ſi crebo nutui oculorũ iũct⁹ ſit ille pulſus. Pulſus ergo in iliis non exiſtet niſi iunct⁹ inflãmationi,aut tẽſioni potiſſime mẽbrorũ interiorũ,adeo.n.ſeua ſinthomata, non ſunt apta ſequi affectũ circuniacentium muſculorum,& ipſorum paniculorũ, qđ in parte ſentit Gal.in cotõ. Procedamus ergo ad ſententiã ipſius,ſuper primo paſu textus,in ea tantiſper ĩmorando,dicit ergo ꝙ in aliquo codice reperiť ĩnſcriptum ſaltus ſeu ſubſultio,loco verbi pulſus,ſed verbum pulſus magis cõmendatur,eo ꝙ plurib⁹ codicibus ſic inſcribať,q̃a tamẽ de vtroq; poteſt ſcriptura intelligi,ideo de verbo ſaltus dicamus vnicum verbum,ſaltus igitur vt hic a Gal.& ab ipſo libello de tremore,& cotõ vltimo primi proretici & cotõ.29.qui ſinonime ĩtelligitur ad iectigationẽ & palpitationẽ, per hoc enim verbum palpitatio illi duo textus proretici inſcribunť,fit a cauſa ibidem declarata per Gal.& hic.ſ.a ſpũ flatuoſo,ergo palpitatio ibidem, ſalt⁹ hic,ſeu pulſus.eſt aũt litera illius autoris.circa vmbilicũ dolores palpitantes ꝙ mẽtis ꝑmutationẽ oſtẽdant.eſt igiť ſaltus motus dilatationis & coſtritionis cuiuſcũq; mẽbri precipue habentis cauitatẽ,cuius gratia ſit mẽbrũ extẽdi & iterũ cõſtringit.vnde in muſculis ꝙ pars carnea ſint ſpatio predicti, ſaltus vĩde propius inuenić,in partib⁹ vero cutaneis defectu cauitatis minus qui celeres motus nõ amãt fieri,niſi a ſbã mobili ſatis,ſpũs aũt ex Gal. eo lĩbello de tremore,vnico ictu ad omnẽ cauitatẽ trãſit,nõ tñ q̃cũq; ſpũs flatuoſus ẽ aptus hos facere mot⁹,ſed craſus & vaporoſus,nã ſubtiliſſim⁹ per poros euadere,qđ mod⁹ curandi eas affectiones declarat,pigmẽtis.ſ. & vnginib⁹ calidis,attenuãtibus ſpũm & poros dilatantib⁹. Ex quo ſẽtiemus differentiã horũ motũ preter nr̃ium,ad pulſũ cordis & arteriarũ ſuptũ; ſpeciatim,nam licet vtrobiq; talis gẽminus motus occurrat, ĩ arteriis & corde,fit a virtute naturali,& in his affectibus a ſinthomate & affectu contra naturã

vnde

vnde in hoc affectu,ſi mẽbrũ dilatatur & cõſtrigitur ex plenitudine & im-
pulſu:aut receſſu ſic illius ſpũs flatuoſi: quaſi dilatet̃,quia repletur. Sed in
vero pulſu repletur quia dilatatur.ſed cũ pulſus verus fiat a natura,ſemper
fit,palpitatio vero raro, q̃ oia ꝑ pulchre Gal.in.5. de morbo & ſimptomate
non longe a principio.ex quo videbis vnã ſatis rudẽ pacificationẽ, quam
quipiã Fraciſc⁹ valeriola in eo loco dedit cuidã obiecto, homo quidẽ qui
ante me venit,& poſt me factus eſt nã deo dãte ſi bene recipiat mũdus hũc
noſtrũ laborẽ:videbitur non tarde,quã parũ ſibi debeat Gal. in ea gloſa ad
libros ſex de morbo & ſinchomate.erat autẽ obiectio talis,qualiter Gal.eo
loco,ponens diſcrepantiã inter pulſum verũ cordis,& arteriarũ: ad palpita
tionẽ ipſam,dixit arterias moueri ab inſita virtute,cũ.6.de placitis docuit,
moueri a virtute ſibi influxa a corde,reſpõdet ille ſubtiliſſimus doctor,eã
eſſe verã mentẽ Gal.in preſenti vero dixiſſe tãquã probabile, arterias mo
ueri ab inſita virtute, Vides quã pulchre ſoluit? quod enim Gal.in propria
materia,ſoluens dubiũ, & ponẽs diſcrepanciã,inter verũ pulſum & palpi-
tationẽ:dixit arterias moueri ab inſita virtute.gloſat Gal.tãquã probabile
dixiſſe.tanquã poſſit eſſe res clarior,quã vim pulſatilẽ,etiã in arteriis vo-
care inſitã.hoc eſt naturalẽ: ad differenciã impulſus & iectigacionis, q̃ fit
ab ſpũ flatuoſo, non inuento nr̃iter in mẽbro,ſed ex affectu cõtra naturã
producto. Ad propoſitũ igitur reuertẽdo. Saltus ſeu palpitacio omni mẽ
bro cauo.vtero viſice inteſtinis ac ventriculo,congruit, vt cordi,& arteriis,
etiã,palpitare conueniat vltra ſum pulſum nr̃em,ex quo hoc,oĩo eſt in pñti
aſeuerandũ:ſi pulſus legatur:loco ſaltus,non eſt iſte pulſus ordinatus, aut
naturalis,qualis arteriis,& aliis vaſis,merito ipſarũ adſcribitur, ſed contra
naturã,gracia alicuius magne inflamationis,nã alterationes ſm naturã in-
ſenſiles ſunt:libello de intẽperie inequali,cũ igitur talis pulſus in aliquibus
partibus,etiã viſu diſcernatur:diſcribẽtibus arteriis maius ſpaciũ propter
ſui impulſum,ita q̃ partes circũſtantes impellant̃, inde accidet videri ta-
lis pulſus,q̃ ſi ſenſu ipſius patientis, vltra conſuetã alterationẽ ſentitur, id
accidet,q̃ noua cauſa,ipſa arteria exuperant̃ impulſa,ſi eſt ad ſẽſibilia mẽ
bra, cauſetur ſenſus,quia motus eſt cõe ſenſile.& adhuc vcuſq;, talis ſenſus
poteſt eſſe abſq; dolore,etiã ſi valde ſẽſibilis pulſus ſit.vti de illa arteria cu
biti introducta a Gal.de mẽte Hip.in cõto.quo differt a dolore pulſatiuo,
qui.2.de locis affectis cap.3.tribus integratur.ſcilicet arteriã dilatari exupe
rantius,& ad ſenſitiuũ mẽbrum circũſtans, & eſſe aliquod pondus grauãs
ipſam arteriã, quo prohibeat̃ talis extenſio. Vnde in apãtibus magnis, in
mẽbris ſenſitiuis vti in capitibus lacertorũ potiſſime cũ ſit pus, ſũt ingẽtes
dolores pulſatiui,quia flãma coctionis dilatat̃ arteria vltra modũ nr̃em,&
percutit mẽbra ſenſitiua.eſt ergo dolor in illis mẽbris ob inflamationem,&
ſentitur cũ pulſu,proter cauſas dictas,cogitq; id pondus, vt prohibita dila

tari iuxta neceſſitudinē, vehementius feriat ſenſū, neceſſum ergo eſt ſentire in preſenti, & ſi pulſus iſte ſinthomaticus ob inflāmationē, hoc eſt apā calidum fiat, non ſemꝑ eſt in materia huius textus, talis pulſus ob magnitudinem abſceſſus¶que omnia, iterum initiantes declaremus & oportet ante cetera dubitare, primo de ſaltu, cum nō fiat niſi a ſpū flatuoſo, in mille locis iā citatis, & talis ſpūs flatuoſi cauſa coadiuuatiua eſt frigiditas, & fūdamētalis humor craſus, tunc ſic, omnia iſta ſunt longe a conditione acutorū morborū, de quorū inditiis eſt preſens opus, igitur. reſpondeo, hunc affectum pulſus, aut palpitationis, poſſe euenire in iliis, & vt Gal. ponderat ex verbo poſito in litera inſit, quaſi intus ſit, talis affectus eſt interiorum mēbrorū, & ſi pulſus exterius tāgenti poſſit percipi, & tunc dico, ꝙ ob iſtā obiectionē, ego potius quieſco verbo pulſus, quā verbo ſaltus, pro quanto pulſus, inflāmationē coius ſequitur, q̄ poterit eſſe de ſe acutus morbus, dico. 2. ꝙ pro quanto, ſiue pulſu, aut ſaltu, tandē deliriū poteſt ſignificari, & non quodcūq;, ſed imenſū, vt ſit inſania quedā, q̄ omnia protendunt tā nobilem ſedē, & ſic vite neceſſariam. eſſe leſam, puta cerebrum, inde eſt ꝙ pronoſticatio iſta magni momenti eſt, & ad acutos pertinet morbos. Per hunc ergo preter ulēm motū, qual'r cūq; vocetur, duplex affectus ex litera ſignificat̄, aut perturbatio, aut delirium, & ex ſnia Gal. in cotō pulſum (duorū mēbrorum, puta diafragmatis, & oris ventriculi. Ex conſenſu cerebri tanto, ad hec duo membra magna neruorū propagine vtriq; ſupeditata, vt in leſionib9 capitis frequētes vomitus concernamus, & diafragma, methaſrenū dictum ſit, quaſi mētis frenum, vt ipſo leſo, potiſſime apāte calido, ilico mens inſaniat, ſequitur deliriū, perturbatio vero, ſequitur) affectum aliorū mēbrorum. ſ. venarū, q̄ iuxta portas ſunt, grece pilerō, aut fundi ventriculi, aut aliarum cauitatum circuniacētium¶Primo ſuper hoc cōſidera, quid ꝑ perturbationē intelligat Hip. & iuxta mentē Gal. vnū ſic cōmune accidens periculoſarum affectionum, vt non ſolum infirmi verum medici ipſo viſo ꝑturbent̄, & certe multum deberem domino Gal. ſi ſigillatim explicaret tale ſinthoma. nā id nō ē anguſtia: & ſi vet9 litera aſſerat, cū nullum affe ctū eſſet apta ſic inſeq anguſtia, ſicut oris vētriculi, niſi dicas anguſtiā occultari delirio, q̄d talē ꝑiculā eſt aptū inſequi, ſit ergo ſentētia noſtra, ꝙ affectus iſtius textus vnicus eſt, & ſi habeat gradus. ſ. melancolicus, de quo ipſe Gal. 3. de locis affectis. cap. 6. & ē affectus per conſenſū, & nō priuatus in cerebro, & totus dicit̄ melancolia hipocōdrialis ſeu mirarchialis, & fit ex vaporibus melācolicis acēdentib9 ex his mēbris ſub iliis poſitis, quibus ob inflāmationē ſanguis adurit̄, aut ob morā alimenti in talibus viis, ventoſi ſpūs flutuant, qui ſapiunt naturā humorū a quibus pullulant. Habes. n. pria terci. cap. de melancolia, tremorem ſeu ſaltum mirahc. Pro familiari ſigno ipſius hipocūdrialis, in his enim corrupto cibo, ſepe fiunt extremie cruciantes, ſepe dolores intolerabiles, & eſ-

tuationes icõpatibiles,gurgulationes,& alia perturbantia ſinthomata,qui bus infirmi perturbantur,cum parũ poſt videatur.ſ.eſſe incolumes. & etiã medici perturbantur,ſepe incognita cauſa talium ſinthomatũ.& potiſſime cum non videant corpus valde elõgatum a ſanitate,preterito eo tempore inſultns.q̃ ſi illi vapores ſurſum ferant́, vti viſus ſolet perturbari ab eis,ſi ip ſos contingant oculos.ſic & cerebrũ incipit agitari variationum frequentia & perturbatione,vt ipſos egrotos affirmare videas neceſſario morituros,& alia iſtius modi,vt & medicus perturbetur.ex qua ſententia intelliges faci le,id q̃d A ui.in capitulo de duricie ſtomachi,in ſignis in verbo,& multitu do varietatis eſt eis,in quo vane laborat ille gẽtilis.& in codice caſtigato me lius ſcribitur,cum multitudo imaginationũ habeat́.q̃d idem eſt,variat́ eni eger in actibus ſuis,leſa imaginatiua,ex fumis illis melancolicis ſurſum la tis, in apãte duro ſtomachi.ſed iſte gradus perturbatioĩs,hoc eſt affect⁹ me lancolicus aliquo tẽpore eſt occultus,vt potius videas eos egros circa leſas ſodes granari.ſ.circa ilia,quã cerebrũ pacti diiudices,cõtẽplare autẽ ocu los.nam ſi ipſius patiẽtis oculos videas crebo moueri,iam illa perturbatio, ad publicum cerebri affectũ tranſit.ſ.ad delirium,& non quodcũq;,q̃a ali q̃d erat in primo gradu,puta in perturbatione,ſed ad magnũ,quod inſaniã ſeu maniã,licitum eſt apellare,qui crebus oculorum motus.ſemper cũ reue rentia tanti Gal.nõ credo accidat,q̃ ſit priuati ſic cerebrum leſũ: vt inde agi tentur oculi ad modum conuulſionis.ipſis neruis ſuorũ muſculorum conſẽ tientibus ipſi principio,ſed conſidero,q̃ ſicut dactũ eſt quibuſdam in ſa nis,oculos fixos habere ad aliquam rẽ,ita freq̃ẽtius aliis, habere ipſos val de mobiles & agitatos.prout varietas imaginationũ conducit eos,quot eni ſunt affectus in cerebro ſat magni,qui non ſic euariant oculos.ergo,cum va riis phantaſiis agitetur,huc & illuc vertunt oculos.quaſi viſuri, & conſequ turi q̃d imaginãt́.ergo exiſtente eo affectu melancolico,in mẽbro, cui non ſic conſentit cerebrũ,aut,ipſo affectu non ſic valido,perturbatione affligun tur infirmi.puta vanis anxietatibus & anguſtis,attinentibus ad cor, ſtoma cum,& ilialia mẽbra.quẽ affectũ,aliquem latentẽ modum ſtulticie , ĩſequi credimus,& iſte affectus hipocõdrialis,ſatis cõis noſtre patrie,quãdo vero aut nobilitate ſedis,magnoq; conſenſu aut intenſo gradu affectus. iã duci tur ad crebũ oculorum motũ,expecta delirium publicum ad inſanie modũ erat aũt partes nobiliſſime,os ventriculi & ſeptum traſuerſum,& de eis di ctum ſit eſt etiam nobiliſſimũ mẽbrum ipſa arteria dorſi, ĩmo noto . ſi tibi videatur conſentaneum,hanc literam,per verbũ pulſus legere.q̃ pulſus in ore ventriculi,& in diafragmate & partibus illis,non eſt niſi in ramis illius arterie,qui illa mẽbra circundant,aut aliarum ſimilium aliis ſedibus rami ficatarum.Fundo autem iſtã ſentẽtiam,vt placeat plus legere verbum pul ſus,quam ſaltus.quia experimento publico videmus,hos motus in talibus

mẽbris

membris,eſſe perſeuerantes.Palpitatio autem nō eſt motus perſeuerās,& ſi id non ſit impoſſibile,iuxta inouationes ſpūs flatuoſi.Arteria igitur illa magna decendens ſuper quiutā vertebrā,ibi quieſcit,& interponit pulmoni, nec dorſo offendatur,& inde deſcendēs per dorſum,duos ramos trāſmitit ad ſeptum tranſuerſum.& inde ramificatur in ſtomacho,& inferioribus membris,ſed cum ī dorſo eſt,inde appellationē ſumit,eſtq; ſat nobile& neceſſariū mēbrum,baſiſq; aliarum arteriarū,ſi igitur ex vaporibus fradulētis,aut ob inflāmationem,vltra modū dilatetur(neceſſū eſt)a partibus circūiacētibus ſenſibiliſſimis,ipſius pulſū ſentiri,& de hoc tremore diafragmatis, gratia ſanguinis atri contenti in venis deſeminatis per ipſū, ille nr̄ fa miliaris Matheus de gra. cap.de tremore cordis,aliquid dixit de mente Raſii,nec nego in omnibus iſtis mēbris pulſum ſeu ſaltum fieri ex illis vaporibus impellētibus mēbrum,quod iterum ſui⁹ grauitate premitur,& ꝙ cor habeat tremorē ex ſimili cauſa,& quod id ī feminis ſit ſat familiare,vteri vicinitate,totum id eſt ad maiorē enucleationem textus,ſed verbo pulſ⁹ magis hereo.ſit ergo huius textus reſolutio,ꝙ ilia ſe offerunt inequalia,ex textu precedenti,multipliciter.Contēplare aūt quā inequalitatem ſentias an.ſcil'.ꝙ pulſum habeant,in aliqua ipſorum parte interna,quam ſi videris poteris credere eſſe fundamentum,aut ad ſinthomata hipocūdrialia,quibus ſatis perturbantur infirmi,aut eſſe fūdamentū inſanie,ſi iam valde mobiles oculos habeant,quod totum fundat̄ in fumis melancolicis,eſt enī; ille humor valde flatuoſus,aut ort⁹ ex ſanguine aduſto ob inflāmationē earū ſedium:aut ob morā & prohibitū tranſitum,aut ex corruptione alimenti.q fumi concitant eas ſedes ad ſaltum,ſi ipſa per forent & impellāt,aut ad pulſum ſenſibilem per arterias,qui vapores,dum ignobilitate ſedium,aut minori corruptione,eas ſedes inferiores grauant ad perturbationē pertinent, dum vero iam cerebrum ſatis patitur imaginationibus,expecta inſāniam, per dictum inditium,ſcilicet verſionem oculorū crebam,qđ totum ſingulariter.Aui.15.terti de ſignis apātis ſplenis in verbo cum apātibus vero duris mlaigna ſit aīa & cōmouet̄ triſtitia & varietas in quibuſdā horis cōmixtio vero ſenſus fortis,non accidit niſi apud plurimū victorie,quoniam materia melancolica mota eſt ad partem capitis,quanuis iam accidat ex parte alia,& eſt ꝑ coitatē ſplenis ad diafragma,deinde ipſi⁹ ad cerebrū,q̄re &c.

De abſceſſibus. caput. xiii.

Tumor ínilijs durus ⁊ dolēs peſſimus eſt:ſi in omnibus ilijs fatiget.Si vero altera pte infeſtat:ſiniſtra minori cū piculo ē.GAL.

TVMOREM ſolet Hip.nomiare omnē molem preter nām,recentioribus medicis vocantibus vnā tantūmō molem q̄ premendo dolore vacat & digitis cedit.Quam vero rurſus medici retentiores ꝑprie nominát inflammationem,hác Hip.cōpoſita dictiōe durum & dolentē tumorē appellitat

Infla-

Inflamationis enim vocabulum de īflamine afferebat. Itaq; cōſtat vt talis affectio ſi dextra affligat parte periculoſior ſit propter iecur: indulgentior ſi ſiniſtra propter lienē exitioſiſſima, ſi vtraq; laceſſit. GLOSSA.

ET ſi thadeus ſentiat in hoc textu. Hip. diſcribat merito loci peiorē, aut minus malū ſtatū omniū apātu; de quibus in textu precedenti fuit loquutus, ego non ſum illius ſententie, habeo enim pulſum ſeu ſaltū poſitum in litera antecedenti, non neceſſario ſignificaſe apoſtema, vt in vena cubiti dorſiq; oſtenſum eſt. item pulſus in iliis non ſemper eſt cū dolore, & ſi ſit cū duricie, cū ſepe ſit abceſſus melancolicus talē pulſum cauſās, qui eſt expers doloris, niſi grauiter premat. itē fruſta deſcripſiſſet Hip. per indicia, apā in preſenti, imo ſat erat ipſum iā conceptū ex litera precedenti, notificare, qua parte eſſet periculoſius. obiciebat autē ille, thadeus contra ſe, vt nō poſſet intelligi in hoc textu, omne apoſtema deſcriptū in textu precedenti, qn̄ quidē ſtomachus non declinet, nec ad dextrū, aut ſiniſtrū, hoc aūt textu, collatione harū partiū notificatur timor in dictis apātibus. reſpondet tūc, os vētriculi ad ſiniſtrū manifeſte declinare, & ſic cōprehēdi ſub dicta collatiōe Sed tunc, in veritate non ſequeretur, omnē abceſſum dextre partis eſſe periculoſiorē, nam tante dignitatis eſt os ventriculi ob viuidū ſenſum, & cordis affinitatē, vt ipſius ſimptomatis, contingat citius interire hominem, et frequentius, non ſolū abceſſu fundi ſtomachi qui ad dextrū declinat, verū & ipſo iecinoris abceſſu. ob q̄ omnia, mea ſententia aſſero, hunc textū eſſe alterius diſpōnis iliorū expreſſorē, ab ea que in textu precedenti notificata fuit. nā cū in eo textu. ilia ſaluberrima ſunt. omne viciū iliorū explicaſſet, notificatis ſignificatis coligendis. Scꝫ expulſu, per illā inequalitatē viſā in eis, nūc docet quid ſit ſignificādū, ſi tumor dolore & duricie preditus inſit talibus iliis. ac ſi clarius diceret, quid per inflamationē vulgo flegmonē talibus ſedibus conſiſtentē, concipiamus & ſignificemus, cū enī tumores ſint quatuor primo de diff. morborum. Si tumor eſt, ergo nō eſt heriſipila, cū plurima earū non impelat cutim. eſt ibi dolor, ergo nō eſt apā meālcolicū, eſt deniq; ibi duricies, ergo non eſt apā flegmaticum, linquitur ergo his inditiis, ſignificari flegmonē in talibus ſedibus. qui ſi ocupet vtrāq; iliorū regionē, peſſimus eſt. ſi vero alterā. ſcꝫ ſiniſtrā eſt cū minori pīculo, ſed nō abſq; eo. huius autē abceſſus ſic calidi, in his partib⁹ reperti terminacionē per tractabit vſq; ad finē libri huius penes potiores cōditiones attēdēdas, vt videbitur in proceſſu. Si vero inferius reppetat hanc eandē ſententiam, an diſcripto in hoc textu abceſſu ſāguineo, deinde de flegmatico, & poſtea de melancolico pertractet? videbitur cōto illius, quicunq; ergo tumor dolens. vt quaſi colligas, deſidero, vt in textu precedenti de duricie melancolica mencionē fecerit, q̄ perturbationē aut inſaniā parit. hic vero de apoſtematē flegmone. in textu. Si vero mollior tumor eſt, de pituitoſo, qua aū

rationet

ratione de colerico conticuit, inferius ſatiſfaciemus. Notandum deinde, in dextra parte ſub coſtis mendoſis ſituari iecur, principē ſignificationis & naturalis facultatis. cuius opera ſic eſt viuentibus neceſſaria, vt informatione fetus, ſi Gal. credimus libello de formatione fetus, anteit ōnibus mēbris, tā quā radicatio in planta a qua cetere partes pullulant. non minus, neceſſariū mēbrum ad augmētū & conſeruationē. in ſiniſtra vero parte ſituatˀ liem, & ſi in. 4. de generatione animalium. dextra ſitum, viſum ſit. & aliquando geminum, & aliquādo abſq; eo. ſed hec longe ab homine animaliū perfectiſſimo. Eſt autē munus huius mēbri ſi Ariſt credimus, in. 3. de partibus. capi. 7. ad ſuplementum iecinoris, natura enim amans gēminare mēbra, aut diuiſione, aut ſitu. ipſa duplicauit, ita ꝙ lieni anectuntˀ vene, & q̇a carneus eſt. et concoquit, & atrahit ex ventriculo aliquos vapores, quos conuertit ad ſanguinē, ſed ex Gal. in. 4. de vſu partiū. clarius habemus ipſius operam & iuuamentum, eſt. n. liem organum quodā purgatoriū generatorū in epate limoſorū & craſſorum & melancolicorū humorum, quod ſi in hac opera deſſiciat, quot icōmoda pariat animalibus, ſcabiei iteritie attre, lepre & aliarum iſectionum, ad hidropiſim vſq;, pleni ſunt libri. mēbra igiˀ hec & ſi omnibus affectibus ſint obnoxia, abſceſſibus non raro, & calidis ſepe. q̄ de ſe aut ꝙ alios diutinos morbos pariant, puta hidropiſim, aut ſimiles, perimūt. nō ſolum autē hoc contingit, cum his ſedibus conſiſtant, ſed in partibus finitimis: ſi ipſa mēbra ledantur, infortunato nāq; iecinore de ſe, aut ab alio i oficio ſignificationis neceſſum eſt, & ſi prolixo tempore, hominē interire, antea vero, corruptione temperature caloris, ob ingentem flāmam, aut fluxu imoderato: aliſq; ſinthomatis. de quibus. 5. de locis affectis &. 14. terti &. 15. ergo cum iecur, longe nobilius ſit liene, ſi non accidat vtrumq; latus pacti, q̄ parte ſiniſtra infeſtant, leuiora ſūt, ob quod permutari apā hepatis. ad lienem cōmendatur, non vice verſa: dictis locis. ꝙ ſi obicias, argumētando de lateribus ſupra diafragma, ꝙ pleuritis ſiniſtra infenſior ſit, reſpondetur eū affectum pleureſis ſiniſtrum eſſe periculoſiorē, ob affinitatē ad cor, hic vero gratia nobilitatis ſedis propie, linquitur dextrū infēſius ſiniſtro. ¶ Reſtat duntaxat pro cōplemento litere videre, ſi in his apātibus viſcerum, tumor ad tactum, poſſit percipi. dic ꝙ ſic ex Gal. 5. de locis affectis. cap. 7. 3. de morbis vulga. 1. 11. crate. cum duabus conditionibus. ꝙ apā ſit magnum, & ꝙ ſit in gibo, non inconueniret etiā paruū manifeſtari, cum ipſum epar ſic deffeciſſetq; muſculi ſuper poſiti gracilarentur, & non occultarent ipſum, q̄d fuit in menre Gal. in principio cap. in verbo hepate deffectionē non patiēte. dico. 2. ꝙ in tali diſpōne etiā exiſtens in cauo, poſſet percipi, ipſo autore dicente, ſi in cauo hepatis, ex aliis ſignis magis quā ex tactu: vides tu, ꝙ particula, magis aſſerat, ex tactu iuuari: & ſi non ita publice, ſicut ex aliis ſignis, itē q̇a textus affirmat, hos abſceſſus eſſe cū duricie, conſtat autem hanc quali-

tatem, ad tactum pertinere, quicquid dicat ille Thadeus. quare &c.

¶ Talis vero tumor ab initio mortē breui fore ſignificat. GAL.

Predictus in iliis tumor ſi durus ac dolēs eſt a medicis recentioribus proprie nominatus inflāmatio mortē ait breui fore ſignificat. At vero id niſi aliquid intimū afficiatur mēdatiū eſt. Cōſtat vero vt intimū ſit iecur, & itē ventriculus liem & abdomē. Nā muſculi in iliis ſi inflāmatiōe laborant inferre mortē qui poſſūt, niſi ſane raro, aut pp magnitudinē inſignē inflāmationis, aut pp viriū debilitatē, aut ēt quia medic⁹ male curet. aut quia eger aliquid cōmittat. Itaq; confuſius indefinitiuſq; talē dictionem ſcripſit.

GLOSA

Docet Hip. in preſentiarum, quid poſſit ſignificari per apā in precedenti textu declaratum, vt in dictis ſedibus reperitur, & inquit, q̄ minat̄ mortē futurā, non longe a principio morbi, & litera antiqua erat conditionalis, & videbat̄ clarior, quia preparat ſe ad alias terminationes. morte non illico ſuccedente, ſcilicet per ſupurationē, & reliquas, de quibus in proceſſu. ſ; quia cū conditionalis ponit̄ in effectu, eſt deineſſe, ideo ex ambabus literis colligitur eadem ſentētia, ſi igitur apāta in iliis ſedib⁹, breuiter mortē poſſunt inferre: ex talibus: poterit mors timeri & ſignificari. ſuper qua ſnīa. ipſe Gal. iuxta dicta ſua in. 2. proretici in. 3. cotō, taxat ipſum, de cōfuſa & inarticulata ſnīa, nā ſentit ibi. pronoſticationē cōſtare, non ex hiſq̄ raro accidūt, ſed ex continuis & neceſſariis, ſaltim in maiori parte, cum igitur plures poſſint eſſe affectus, puta in muſculis adiacentibus, qui minime letales ſūt, niſi ingenti mole poſſet calor naturalis extingi, aut publico medici, infirmi, aut aſtantium errore, oportebat magis diffinire ſētentiā. aſtringendo ſe ad apāta ſedium intimarum nobiliū, puta ventriculi, zirbi, iecinoris & lienis, ſed in veritate iuſtū eſt eſcuſare Hip. tum general̄r, tū ſpeciatim, nā apāta partium extrinſecarū, aut morbi acuti nō ſunt, aut minime periculoſi ſi acuti ſint, farrago autē iſta, acutos propie cōſcernit morbos. ſpeciatim vero, eo q̄ Hip. dūtaxat de apāte flegmone, ſediū nobibilium venit neceſſario intelligendus, nam Gal. ſupra faciens vim in verbo inſit, dixit ex propietate verbi inſit, nos intelligere talē pulſū intus eſſe, & non in extrinſecis muſcul̄ ob quod īmunis eſt ab iniuria noſter autor. Notandum vlterius apāta ī his ſedibus calida. notabilis eſſe magnitudinis, & breuiter ſtatum conſequi. fit enim calore earum partium, & copia ſanguinis, non exigua occaſio ad incrementum, videndum. primo de differentiis febrium verſus finem & aliis locis, quod de apoſtemate iecinoris prīcipaliter intelligitur, cum viſcus ſit ſanguineum magis ac calidius, ob q̄d pratice, & ſi arabes, ſub ea nebula, tantum diligant & cōmendent flobotho, ex opoſito latere in principio, in apoſtemate iecinoris hoc excipitur, imo propter ſubitum incremenrum. ad directam floboth, occurrunt, vtinam eam directionē abſq; argumentis in

omni

omni apoſtemate cóſpicerent,qui abceſſus & ſi ita breuiter increſcant, non ſic ſubitam morté inferunt,vt cerebrú aut cor,affecta poſſint comparari,ſi dare eſt cor pacti calidú apoſtema,earú náq; ſedium nobilitas accelerat finé magis,ſed ad apperiendú magis hác ré, dices,apáta iecinoris,lienis,& ſimilium,non cauſare ſic morté ab initio.ſeu ſubito, vt alia litera dicebat (ſic.n. particula.ſubito.i.a principio,exponit a Gal.primo de criſi ad verba Hip) ná mors non ſuccedit his apátibus,niſi aut hidropiſi aut fluxu ventris,vidé dum.5.de locis affectis,& 14.terti.in trac.3.in fine cap.2.idé.15.capit.4.trac.1. Sed hidrops & fluxus,ſunt morbi cronici vt experimento cóprobat igitur Reſpondendú eſt.Gal.3. de criſi ſex modos iudicatióis cótribuiſſe morbis & eos etiam in preſentiarú accomodabim⁹ apoſtematibus harú ſediú, aut enim iudicatio eſt ſubito ad ſaluté,aut ad morté,aut paulatine ad vtrumq; aut primo ſubito ad meliorem diſpoſitionem:& deinde paulatine ad cóplemétú,& ſic ad peioré,ita & reſolutio q̃ eſt velox & optima terminatio, accidit his apoſtematib⁹ fluxu ſanguinis,aut alio iuditio,vt eſt videre lociscitatis,ſic & internitio velox)potiſſime ob ímẽſá flámá,dicente Gal.5. de locis affectis.In verbo eas enim febres quas antiqui ardétes vocát aduenire magna ex parte videmus ob iecinoris iflámationé &c/Argumentum aút anteꝑoſitum,perſuadabet de paulatina terminatione,que poſſet eſſe in talibus apátibus,q̃ omnia vt clariora fiant,bonú eſt adducere ſubite mortis cauſas quas habet cotúm ſequés in principio,ſm̃ antiquá literá,quas cú nó videam in noua litera,ſuſpicor ab interprete aliquo eſſe adiectú,eſt igitur quátitas humoris exuperans,aut qualitatis malicia,publica aut occulta,aut ipſa ſedis dignitas,& ratio iſtius eſt,q mors fundatur in victoria morbi ſupra virtutem,que extincta,mole humoris aut victa, malitia qualitatis ſucumbet, aut leſo officio dignitatis membri neceſſario,pro vite cóſatione.debilitas ergo virtutis abſq; notabili vacuatione,ant copiá grauanté,aut alicui⁹ mébri nobilis intemperaturam ſequitur.Dixit Gal.1.proretici commento.5. ideo Hippocras in aphoriſmo. qui exoluuntur velociter ſubito pereunt quod in pratica vidi lucidius luce,principaliter in feminis.quia temperaturam,in aliqua ſede nobili confirmatam ſignificat,ad quod propoſitú, aiebat Galenus quinto de locis affectis cap.2.ex paſſionibus in membris ſimplicibus venientibus non ſubito accidit mors,ex eis autem q̃ in compoſitis ſic,quia compoſita membra,ſunt nobiliſſime ſedes a quibus emanant vires ergo nec mirum eſt ex his que dicta ſunt vt mors poſſit ſuccedere ſubita, ex inflámatione í dictis ſedibus.quo ad ſpatium autem,& diſtantiá a principio morbi,erit temperare tempus(& ſi mors in peſſima horarum contingat)iuxta tenorem virturis,& bonitatem complexionis,nam vt infra virt⁹ fortior dilatat mortem,& ſi abreuiet ſalutem,item ſecunda primi in capitulo .4. tractatus primi,omnis ſolutio continuitatis cum fuerit in membro

bone complexionis cito ſanatur,quod ampliare licet ad omne genus morbi,ſi ſanari poreſt,& vice verſa feſtinat mors ob maliciam complexiois, qa quarto de ſanitate tuenda.& ſecundo artis curatiue tractatu de teſticulis, fortitudo virtutis inſequitur temperamentum.dicebat ille hali.¶Sed iam moneor,vt nihil reſtet dicendum.ad cuius ſedis apoſtema harum, feſtinabit plus mors,ſi licet etiam de ventriculo colligere,potiſſime in ore ipſius, iſta errit feſtinantior ob ſenſum,& ad cor vicinitatem.vincet autem ceteris paribus multum,iecur ipſum lienem ¶qꝫ ſi in contrarium,adfferas dixiſſe Auicenā.15.terti.Ex dolore in ſplene,moritur in die ſecundo.&illud de mēte Hippocratis.iu libelo feſtine mortis ſignorum,de apoſtemate autem nullo in iecinore,dictum eſt ſic rapere vitam.Reſpondeas,eam mortem ſuccedere poſt viſa ſigna,de quibus illic.que,quo tempore apparuerunt, non explicat Hippocras,& ſic licentiam habes conferendi,partes iecinoris affectas.cauam,& gibam ad quam celeriꝰſuccedet mors.& ceteris paribus creditur,qꝫ a giba ſeu curua parte,quia dignior eſt ea pars.& dignioribus membris cōmunicat.Et ſic,apoſtema quod eſt in iecinore circa paniculos & venas.eſt prauioris doloris& febris vehementioris,videndum.14.terti. dicto capitulo ſecundo:cui non pugnat dictum ipſius prima.4.de febri. Apoſtematum,& iterum febris eorum que ſunt in membris carnoſis eſt vehementior.Habet enim aliam magnitudinem,ſcilicet in magnitudine caloris,ſecus in prauitate caloris& ſinthomatum.ergo apoſtema calidum in dictis ſedibus,ſi ab initio,beuiter ad bonum aut ad mortem non terminatur, alias habebit iudicationes de quibus in proceſſu.quare &c.

¶Si febris vigeſimū traſcēdit diem:ꝛ febris detinet:ꝛ tumor nō deſiſtit in ſuppurationem verti contingit.

COMMENTVM GALENI.

Omins tumor preter naturam diſiecto cōmittente eum humore curatur Ergo perſpicuum eſt vt niſi deſiſtat cunctantur humores ac ſpatio temporis procſꝰmutatio futura eſt.aut per qualitatem interdum ad putredinem quoties vt in defuncto corpore nihil ad eorum concoctionē nā mollitur,interdum ſi vires valent in pus.Itaqꝫ merito Hippo.ait niſi deſiſtat inflāmatio & febris.dētinet egrum in ſuppurationem vertitut. Sedata enim febre conſiderandum eſt num inflāmatio aliqua durities ſimilis infeſtet. Nam ſepenumero euenit ita vbi morbum cōmittentis humoris pars tenuior difflatur.Craſior vero & ſequax in amplitudine corporis affecti de pacta ſit. Ceterum quam ob cauſam vigeſſimū diem limitem ſtatuit talium abſceſſuū ſuppurationi libro de diebus decretoriis dicemus.

GLOSA

DOcet Hippocras in preſenti.quid ſucedat predictis apātibus,ſi in primis diebus non optime teminentur,aut ſubito non exterminent. Et

ait

ait. Si febris tranſit vigeſſimũ diem, ipſa, & apoſtemate cõſeruatis, ex pectandam eſſe ſupurationem in talibus. Quod inſaniem conuerti vulgo dicitur, ſed ſanies de humore crudo pituitoſo, & non de concocto & incenſſo dicitur. in primo de hiſtoria animalium. ¶ Ad cuius textus dilucidationem, aliquot punta in medium afferemus, & ſit primu; que eſt felitior terminatio in apoſtematibus. De quo dicimus. ꝙ exiſtente multiplici terminatione apoſtematum, vt ex Caleno in commento ſũmi poteſt, ipſam reſolutionem omniũ preſtantiſſimã (vt ſecunda primi copioſe ſcripſſimus, hic autem ponimꝰ ſũmã. Ne ſit opus totiẽs eadem precepta reſumere.) Primo quia teſtificatur, virtutem ipſam eſſe potentiorem, quanto eni; vacuatio eſt occultior virtus potentior prima aphoriſmo. ac ſignificatur obedientia maior, & vniformis ſubſtantia humoris, modo maiori ſubtilationi obedit. atq; ex fine, cum nullũ incõmodũ pariet. vti parit ſuppuratio, que ei poſſet comparari, nam talis dilaniat mẽbra. ¶ illic aũt obiecimus, reſolutionem eſſe quodam modo ſuſpectam, nam Galenus primo dierũ decretoriũ in principio. habet pro ſuſpecto valde, febres humorales ceſſare, ſine vacuatione publica aut exitura. talis eſt apoſtematum finis per reſolutionem, & ſic comuniter vulgus timet tale, ſeuius redire, ant alii mẽbroru; obeſſe. ¶ ſed totum id falſum eſt. Nã reſolutio non eſt abſconſio ſubita, damnanda ſecundo huiꝰ. ſed paulatina de tumefacio. quippiam volunt reſolutionem accõmodam duntaxat parti affecte, toti autem, ſuppuratiõnẽ vtiliorem. ſed iam pus aliquod toti fuit infenſum, vt in pulmone, ob quod ſemper exaltetur reſolutio. que fit, natura aut artis adiutorio, humoribus ſic attenuatis, vt inſẽſibiliter per poros difflentur. vti ſi cauſonicam febrem figido potu ſupto optime terminari videas. quarto de ratione victus per Galenum, & ſi vacuatio nulla ſenſibilis videatur. Conſtat autem ꝙ per ſolam temperaturam, febris materalis non poteſt ceſſare, potiſſime in humoribus qui cibus non poſſunt fieri. talis eſt materia Cauſonis ardentiſſime. quid ergo dices? niſi eum humorem natura potenti ex temperatura, difflatum eſſe per poros. Aliis vero terminationibus, anteponimus ſuppurationem, niſi ex accidẽti impediatur. ¶ Secundus pũtus eſt q̃liter in his apãtibus fit pus. & quomodo ſub his conditionibus textus. manente tumore. & febre. Dicendum eſt, ꝙ & ſi Galenus in cõmento dicat, ſi vires valeant in pus, ꝙ in ſuppuratione, ſemper eſt quippiam deffectus nature, & ſi reſpectu putrefationis particule, vbi calor õnino vincitur ab extraneo, dici poſſit vires valere, ſi enim õnino valeret virtꝰ inſenſibiliter difflaret humorẽ. Ergo in culneatis humoribus in particula, ipſos concoqui a calore neceſſum eſt, & talem coctionis gradũ ipſis conferre, prout naturalis valet calor. Quod ſi offeras, in febribus putridis per laudabile ſedimentum, oſtendi ſupremum gradum virtutis alterantis, ita per pus laudabile, cun ſit eiuſdem rationis. primo de differentiis febrium. niſi

eſſet,q̄ ob humores conculcari in particula magis.quam i venis,& eſſe ſub maiori mole illius particule,& extra locum naturalem.non valebit vnq̄nā virtus illud alimentum ſaluare,nec ad ſubſtantiam conuertere. qui gradus eſt ōnium preſtantiſſimus in vi alterante,cum id in ſtatu naturali fiat. qui humor in particula cunctatus , aut ex potiſſimo gradu duplicis virtutis diſſabitur,aut gradum coctionis patietẽ,iuxta naturalitatem caloris. ita. vt conferre poſſimus,hanc reſolutionem apoſtematum, ad eam potentiam nature in febribus,qua ſaluatur humor.per laudabile vero pus,& laudabile ſedimentum,vtrobiq̨,obidienciam materie,& aptitudinem,ſignificari vollunt omnes. Vnde ſi mateтiam flegmonis,non perfecte ſuppuratam tētares a membro expellere,non abſq̨ difficultate& particule damno.in quo conueniunt,ſimul cum eo,q̄ pari modo repreſentant gradus varios coctionis.extremos & medios,prout valet ille vterq̨ calor.de quo ſatis primo de differentiis febrium.ad propoſitum igitur reuertendo.ſi viſo aliquo calido apoſtemate,in aliqua earum ſedium,ſi febris prorogatur ad vigeſſimū diem,ſignum eſt non obedire reſolutioni.nam ea preſuponit victoriam nature,obedientiamq̨ humorum,vnde ante illud tempus,veriſimile eſt ceſaſſe morbum. Ergo ad alias terminationes ſe parat illud apoſtema , ſcilicet ad ſuppurationem,que rationalis videtur,attenta conditione humorum, q̄ calidus ſit,quantitatis notabilis,& in ſedibus ſuapte natura aut vicinitate calidis:apoſtemati vero in liene,forſam induratio eſt magis peculiaris. ſuppuratione,quia & ſi calida incipiant,feſtinant ad duriciem.eo q̄ ſāguis ipſius membri eſt craſus. Auicena decima quinta terti. Sed tu ſuper hoc poſſes obicere,non eſſe inconueniens,& ſi ad duriciem conuertantur,ſuppurari poſtmodum,ex dicto eiuſdem ſecunda .4.capitu.ſetuage. tertio in verbo non ſperatur fluxus ſanguinis narium in apoſtemate pituitoſo,quod incipit tranſire in lapidertatem,& prolongatur ſanioſitas& eruptio . Dic q̄ diſpar eſt de pituitoſo apoſtemate,quod & ſi incipiat indurari,non abſoluitur a ſuco,qui poſſit ebulire.& ſic ſupparari.aut q̄ ſūme indurata,non ſuppuratur,ſecus,a quibus partes flāme illico ceſſant.ſi ergo febris,& tumor dei perſeuerant,ſignum eſt ſuppurationis,coniungit autem vtrunq̨. Nam ſi tumor ceſſaret,& ſi febris eſſet,non eſſet ſufficiens argumentum ad ſuppurationem ,quia iam materia in membro inculneata abſens eſt.que ſuſceptura erat ebultiōem, q̄ ſi legitime offeras,impoſſibile eſt.abſente tumore febrem manere,cum accidens eſſet illius abſceſſus:& per conſequens ſufficeret dicere,ſi tumor poſt vigeſſimū manſerit,aut febris. Dic q̄ ex expreſſa ſententia Auicene in prima.4.capitu.de febribus apoſtematum ,poſſe ſanari apoſtema,& febrem remanere.exemplificat de pleureſi. in verbo ſcias q̄ multociens.& ſupra ſi ſum memor.Citaui vnicum textum Galeni. Primo de iudicatione in anxione.vt materia febris expulſa ſit per vrinam , ea

autem que in pectore per ſputum.non ergo mirum eſt,tardius expulſis aut caſtigatis materiis venarum, febrem prorogari, ceſſante tumore,ſub qua permanentia febris,non eſt ſuppuratio expectanda,& ſic, vice verſa, ſi febris ceſſaret,manente tumore, vt in illo anxione ad literam contingit. Q̄d poſſibile eſt.euaneſcentibus illis partibus ſubtilibus,& calidioribus,que euaporabant,& ipſam conſeruabant febrem, vnde ſi ōnino non ceſſauit, ſaltim notabiliter eſt remiſſa,in quo caſu,aut ſimili,per preſentiam apoſtematis abſq; febre,non eſt licitum argumentum pro ſuppuratione,quia eſt ſignum,illud apoſtema eſſe induratū, vt Galenus in pteſenti commēto .quod ſic induratum,elongatur a ſuppuratione,quia enim induratum fuit, partibus ſubtilibus diflatis,ceſſauit febris.ēt per viā ſigni,quia ſi febris nō eſt nō fit pus,cum abſq; febre non fiat,ex ſententia veteris iu ſecunda aphoriſmo. in textu circa generationem puris febris. Vnde literaantiqua. Si dolor manſſerit & febris.alludit dicto aphoriſmo.'per ambo ſigna puris dum gi nitur, Verum eſt,ꝙ ſi cum tumore,febris perſeuerat,non erit abſq; dolore Ergo ſi apoſtemata in dictis ſedibus,prolongantur ſub illis conditionibus conſentaneum eſt ad ſuppurationem verti.Nam de induratione,nos ſecuros facit,febris que manet,a putrefacione autem ſeu corruptione membri, temporis tractus,quia veriſimilius eſt ſuffocari calidum in principio ſub mole humoris,quam in proceſſu ,a reſolutione autem,ꝙ tanto tempore febris manſſit & apoſtema,ſi enim obtēperaſſet reſolutioni,prius ab vtroq; eſſent vindicata membra. Vltimus puntus & principalis.quo capite,dixit autor,& ſtatuit limitem huius ſuppurationis.ad diem vigeſſimum,que vt euidentia ſint,introducamus per ordinem ttes inſtantias quas aducit Thadeus,a quibus omnibus pace ſua male exit, Eſt igitur prima .qua ratione pro ſolutione dubii remitat nos Galenus ad primū librum dierum decretorium.Et reſpondet,non inuenire aliam cauſam,niſi ꝙ ibi non longe a principio , colligitur cauſa. Quare vigeſſima dies eſt magis cretica quam 21.Sed in veritate.id nihil eſt,nam conceſſo preſupoſito , non plus probat niſi hanc ſupurationem,ſi ſuppuratio criſis dici poteſt,aparere plus in vigeſſimo die quam in.21.Hippocras autem in preſenti non intendit id , ſed ꝙ ſic manentibus apoſtemate & febre poſt vigeſſimū diem a principio morbi,expectemus illud apoſtema conuerti ad ſuppurationē.vnde & ſi.de facto.vt inferius tangetur,in illis ſedibus & aliis ſuppuratio poſſet in paucioribus diebus comparere,& tanto citius prout locus calidior eſſet,totum inferius videndum. Hoc tamen tenendum eſt, ꝙ morbo prorogacto ad illud ſpatium.Iā non reſolutio ſicut in priori tempore expectabitur. Sed neceſſario loco eius,ſuppuratio.huiꝰ igit̄ cā;praſtaturi ſumꝰ,vnde textꝰ nō ſentit,iam in.20.die pus eē factū,cū dicat febris trācēdat eū terminū & mā ſit tumor & febris,ſcilicet deinde.tunc ſuſpicio eſt in ſuppuracionem verti,

&ſi iam ab aliquibus diebus diſponi inciperet ad eum exitum. Q͂d igitur colligitur primo dierũ decreiorium. olim. capit. decimo tertio. hoc eſt. loqutus ibi de febribus & morbis acutis. vbi febres pendentes a putridis humoribus, ac apoſtematibus, diuiſit in veras acutas, que non tracendunt. 14. dieꝫ & tropicas que ad quadrageſſimũ diem prorogantur, in quarum medio, dixit eſſe acutas quaſdam, dictas tales cum mollicie. Ex quo loco, ſũmitur eſſe quandam inflãmationem, que terminabitur ad quatuordecimũ diem & eorum nullum, ſic calidum, prorogabitur ad diem quadrageſſimũ. inter quos terminos terminabuntur apoſtemata, que cum mollicie quadam acuta dicuntur. ad inſtar febrium, que ob craſitiem humoris, aut aliquem virtutis deffectum, non terminantur in. 14. Expectatur ipſarum iudicatio ad vigeſſimũ, aut poſt. ſic apoſtemata que accedunt ad diem vigeſſimũ quo, ob aliquod obſtaculum eſt, quod prohibuit reſolutionem & iudicationem prioribus temporibus. Ergo terminus apoſtematum que non reſoluuntur eſt vigeſſimus dies, & alius poſt. quod Thadeus ſapuit, ſed nolluit videre textum Galeni, quo id fundabatur, & herens ramis, deſeruit radicẽ. Prima autem inſtantia mocta per ipſum, & iam quaſi ſoluta, ꝙ prefacta apoſtemata cũ ſint morbi acuti, quare ad quaruordecimũ non terminãtur iuxta ſententiam veteris. in aphoriſmo. acute egritudines &c ſoluit, quia ſuppuratio eſt coctio & non vacuatio, ideo poteſt omni tempore apparere. Quod minus valet, nam ſi ſuppurationem, vocas iudicationem, aliquem terminũ ſibi magis vendicat, & quem, da cauſam. nec coctio illa. poſſet eſſe cauſa ꝙ ceſſet ille morbus, quia apoſtema ſuppuratum, inter morbos mortales reputatut, in queſtione, qua queritur. quo tempore morbus maior ſit. ſaltim ex monacho. Et conſtat, ꝙ infeſtus morbus non ceſſat alteratione. alibi videndum. igitur ruptura, vt inferius videbitur erit iudicatio eorum apoſtematum. Solutio ergo vera eſt, ꝙ apoſtemata ſuppurata, non ſunt ſimpliciter acuti morbi, ſed cum additione, ſcilicet cum mollitie, quia aliquem oſtẽdunt defectum nature, aut in humore obſtaculum, vnde non ad primũ terminum, ſed ad ſecundum principalem differtur tale apoſtema. Q nod, magis tertio huius de apoſtemate in auribus enucleabitur. Tertia inſtantia eſt ꝙ in pleureticis verbi cauſa ex ſententia Aui. capitulo ꝓprio. ſi non ſit ſputum laudabile velox & non mundificatur in. 14. diebus, permutatur ad collectionem hoc eſt ad ſuppurationem. Si ergo id tale, poſt quatuordecimũ, diem ſtatim ſuppuratur: qualiter iſta expectant vigeſſimũ diem. Reſpondet ea loca ſuperiora eſſe calidiora, in quibus accelerat pus, quod & ſi tolerabile ſit, iam forſam epar de complexione organici, eſſet regio calidior ipſa pleura dextra. Item non bene concepit Aui. mentem. nam non ſentit ſtatim conuerti ad pus, ſed ꝙ facta aliquali expurgatione, cum defectu tamen in alterante & expultrice, modo nec ſit laudabile, nec velox ſputum, timor eſt

ꝙ

ꝙ in ea parte craſiori que manſit ſuccedat. Suppuratio,& dinus.& gentilis ſic intelligũt illũ paſſum. virtus ergo que reſoluti onem ſenſibilem,aut inſenſibilem,ad quatuordecimũ diem vſq;,non eſt operata,defficiens deinde magis,dolore & flãma,veriſimile eſt,ſupurationem ſuccedere. De quo multa videbimus ad finem libri primi vſq;.quare &c.

¶ Accidit his in prima circuitione ſanguinis e naribus fluor atq; admodum iuuat. Sed requirẽdũ eſt num doleat caput:an hebetudines ſubeãt oculorum. Si quid enim horum fuerit eo tendet.

GOMMENTVM GALENI.

¶ Quis inflãmationes in iliis indefinitius cõmemorauit per hãc quoq; dictionem diffinire ipſe veſter.ſanguinis enim fluorem fieri dicit e naribus qui ex vſu admodum ſit id quod per inflãmationes in iecore & liene fieri potiſſimũ ſolet,de quibus aliubi fluere ſanguinem recto itinere cõmendauit,econtrario vero culpauit docens ipſe quidnã econtrario intelligat. verbi gratia.liene grandiore fluere ſanguinem e nare dextro. Sanguinis fluorem in prima circuitione fieri dixit decretorium ſcilicet dierum,ac legitur dictio bifariam,ſingulariter & pluraliter. Siugulariter quidem in prima circuitione. Pluraliter vero in primis circuitionibus. Si igitur legatur ſingulariter ſeptenariam indicat circuitionem. Si plnraliter conuenit quoq; ſeptenariam indicat circuitionem. In quibuſdam enim ſangnis ſecundo ſeptenario effluit. Sed potius intelligi oportet in tali dictione quartanarias circuitiones. Nam in pleriſq; funditur ſanguis primis ſeptem diebus, paucis nono & vndecimo,quartodocimo. Ceterum tendentibus ſurſum verſus humoribus ſanguinis fluorem fieri docuit adiiciens ſigna capitis dolorem & item hebetudines oculorum. Sed deinceps de eo latius docebit quo loco nos quoq; ſermonẽ oẽm de ſanguinis fluore integre abſoluemus,

GLOSA

APoſtemata dictis ſedibus euenientia,ſi non differunt terminum ſuũ vt ſuppurari ſuſpicemur,ante vero,aut exterminant ea habẽtes, aut ab ipſis vindicantur corpora,per aliquam iudicationem vtilem,quam fluxu ſanguinis e naribus cõmendat Hippocras.potiſſime ſub conditionibus explicandis.id autem prima circuitione ſolet accidere,& ante quam ſit,precognoſci.capitis grauedine,& oculorum caligine. Ita vt breuiter ſentire poſſimus, earum terminationum,quas apoſtemata ſolent habere, hanc eſſe poti-

Potiſſimã.ſcilicet reſolutionem,que & ſi per vacuationem ſenſibilẽ fiat,ni-
hilominus reſolutio dici poteſt. Videndum in ſimili in pleureſi per Aui-
cenam.propio tracta. Primum quood ſe offert dubitandum ad maiorem
lucem.qualiter hanc iudicationem ſic cõmendat.cum in pleureſi,cuꝫ regio-
nem ſub diafragmate conſequitur . cõmendet ſolutionem per farmacum.
ſecundo de victus ratione textu.porro.Conſtat autem,hec apoſtemata pre
ſentis propoſiti inferiora eſſe. Et cum talia ducere ex corpore ſit licitum,
qualia ſponte ſunt venientia.quarta aphoriſmo.(Ex ſequela enim artis)ad
naturam.tantã eñi naturalitatem habet aliqua vacuatio,quantum cõmẽda
tur a natura.aut illa non eſt licita purgatio in pleureſi,aut hic, alia ſimilis
eſſet potius.intentanda a natura. Item Hippocras in quarta aphoriſmo
ad id alludit in textu dolores.ſub diafrag.medicari per inferius. Item cum
apoſtemata his ſedibus,per ſudorem,per vrinã, per ventrem & ſanguinis
fluxum poſſint vtiliter terminari. Vt.14.terti.& libello de vene ſectiõe ter
tio de criſi.& aliis locis poteſt videri. Vnde hanc iudicationem per ſangui-
nem,tantum cõmendat.Item cũ ſanguis e pluribus partibus vtiliter e cor-
pore poſſit fluere,& forsã e naribus ſuſpectus, ex ſuperficie apho.ſanguis
vndecunqꝫ ſurſum exierit malũ.Quare per aliam regionem fluere non ſic
cõmendat,potiſſime cum lien habens apoſtema ſic graui ſanguine & craſo
afficiatur, vt nullam ad ſuperiora inclinationem habeat , potiusqꝫ per ma
riſcas,aut per vterum in feminis emanere ſoleat.item explicaturus erat qua
nare vtilius fluat.&c. Ad primum igitur reſpondendo dicamus, ꝙ licet
membra omnia ſupocundrialia ſint ea que circa ſeptum tranſuerſum con-
ſiſtunt, vt Galenus primo proretici ſuper textu hipocondria abſconſa. In
preſenti de apoſtemate liene aut iecinore ſituato principaliter intelligitur.
Hippocras. Nam in aliis partibus conſiſtentia non habent tantam ad na-
res directionem. Natura autem eſt addita multum his directionibus,vn
de in prima aphoriſmorum. vndecunqꝫ natura repit inde per conuenienteꝫ
regionem. Quaſi clarius dicat,eam eſſe directam & conuenientem regio-
nem,ad quam natura inclinat. Quod non eſt triuiale fundamentum. Ga-
leni ilucidatoribus,pro facienda ſemper flobotbomia in pleureſi ex latere
affecto.De quo alias. Ergo ſi apoſtemata his ſedibus conſiſtant, principa
liter in gibo,tunc maiorem ad nares habent conſenſum. Et ſic Auicena.
in quatuordecima terti in apoſtemate gibi hepatis,ſanguinis fluxum ap-
probauit pro accomodatiſſima iudicatione. Illi autem duo textus Hip-
pocras.citati,ſano modo ſunt intelligendi. Ille enim in quarta aphoriſmo
rum. de dolore ſub diafrag .& ſupra. Ad extirpationem per medicamẽta
debet accõmodari. Q̃d medicus non inſequetur in opere reuulſiois. Se-
cus ĩ deriuatiõe, videndũ.3.de morbis curãdis,in alio ꝓpoſito.In alio vero.i
ſecundo de victus ratione.inter ſpecies pleureſis,in aliqua,aut quia natura
incli-

inclinat ad partes inferiores, aut quia humoribus craſsis, puta attro ſit ſanguis ſatis comixtus, cum heleboro vtatur, non inconuenit per ventrem medicari. Non inde arguendum, non poſſe conſiſtere etiam loco inſimiori aliquod apoſtema ſic ſanguineum, vt potius ipſum iudicet natura ſanguinis fluore quam alio modo. Quod ſi queras dein. Qualis ſit materia, que ſic per nares fluit. Dic ꝙ cauſa antecedens, vnde natura exonerata redditur potentior ſupra reſiduum. & eſt cauſa alleuiandi aut extirpandi febrẽ que in venis radicabatur, non reputato pro impoſſibili ex continuitate venarum, bonam partem humoris continui particule affecte effluere, alioquĩ non tantum comendaretur directio vt ſtatim. nec mutari ſanguinem ex rubeo ad atrum colorem: ſicut comendat Hippocras. in primo de ratione victus. Non negamus hãc criſim poſſe vtiliter accõmodari aliis ſedibus, ſi cõſiſtant abſceſſus ſub illis. quod expreſſe Galenus. tertio de criſi non longe a principio in verbo. hepate paciente vel locis ſecundum hipocondriũ poſitis. & cum lien & pars eius aliqua laborat. & ideo Galenus in commento. non excludit hoc, licet potiſſimũ fieri ſolet in inflamatione iecinoris & lienis. Et quia autoritas Galeni tertio de criſi. eſt poſt verba quibus non ſolum hanc criſim comendauit, ſed ſub recto aſpectu, ideo ad vltimu; obiectum reſpondendo dicamus. ꝙ & ſi Hippocras non expli cuerit in litera, qua nare vtilius fluat ſanguis, intelligendus eſt ſecundum directum, ſic Galenus in commento preſenti. ſic in tertio de criſi loco citato. ſic tertio de morbis vulga. in cõmento (paride; abdere) quam directionẽ ĩmitando ſecundũ artem in affectibus ſplenis, ſũme comendauit Galenus floth. Et ex latere ſiniſtro in baſilica brachi, in libello de ſectione vene, ex qua autoritate colligimus duo, & ſanguinis fluxum eſſe acõmodatiſſimã vacuationem huic affectui & per directum fluentẽ, aut euacuatum. In verbo. non enĩ ſcio vnde neglectum eſt medicis flobothomare ſpleneticos. Ego enĩ maximũ iuuamentũ inueni in flobotho. mauus ſiniſtre. Ad quod fundamentum reſpiciẽtes, in fluxu ſanguinis e nare dextra, ſitiã imponimus hipocondrio dextro ex Galeno de morbis curãdis. 5. aut ambobus, ſi e ambabus naribus fluat. quanto enim medicus ſe obliget aſſimilari actionibus nature, & etiam eis que poſt opus nature ſequntur, ſingulariter Galenus quarto de morbis curandis. de flobotho. que neceſſaria eſt omni vulneri, quod ſanguinem non mittit. Vnde ex verbis eiuſdem Galeni eo loco autoritatẽ Hipocratis que. habent. neceſſum eſt in omni vulnere recenti excepto vulnere ventris multum aut parum ſanguinis fluere. Quaſi dicat, ꝙ e vulnere ventris propter locum eſſe exangem, non eſſe expectandum ſanguinis fluxum. ſexto. de morbis curandis colligo, ergo ex eo loco ꝙ apoſtema exiſtens in ventre. verſus partem ſuperficialem, longinqum eſſe a criſi. per fluxum ſanguinis, & ſic ab eo qui e naribus fluit. Quam directionem ſi natura ſiniſtre operetur,

tentans

tentans e ſiniſtra nare in apoſtemate iecinoris, aut vice verſa, ſat peſſimum inditium. Quia debilitata virtute non alleuiatur paſſio videndum libello de vene ſectiõe habes. ergo aqua, nare fluxus ſit ſanguis, vt vtilis ſit iudicatio. Eſt neceſſum deinde reſpondere ad aliud obiectum, quod fiet, declarando quantam conuenientiam habeat iudicatio per ſanguinem e naribus in dictis apoſtematibus. quod ſingulariter Galenus dicto tertio libro de criſi, & p conditiones omnes optime criſis id certeficabimus, nã eſt conueniens ſpeciei morbi, loco allegato. & ſecunda. 4. capitu. tertio in verbo & quandoq; ſpecies egritudinis partem criſis eius oſtendit, ſicut apoſtema hepatis cum eſt in latere giboſo, q criſis eſt per fluxum ſanguinis e nare dextra. Item quia predicta apoſtemata ſic iudicata in primis circuitibus, ſunt morbi acuti, quibus predictus fluxus eſt maxime configuratus. dicẽte Auicena eo loco citato & fluxus ſanguinis narium quandoq; conſũmit materiã egritudinum pernicioſarum & fit ſanitas ſtatim. Secunda conditio eſt q ſit in die cretico vt Galenus tertio de criſi loco dicto, & hoc habemus cõmendatum ex textu preſenti, cum dixit in prima circuitione, per quã quid intelligatur, ſtatim dicam, ſufficit eſſe diem decretorium inſignẽ aliquem Oſtenditur etiam vtilitas huius vacuationis, quia actione nature prouenit quod ex natura diei (quo talis vacuatio fit.) Oſtenditur. dicente Galeno primo de criſi verſus finem (hoc autem) a calore naturali non a febrili prouenire, dieru; natura non minime indicat, dies enim vndecimus. &c. Hic autem fluxus in die inſigni cretica ſuperuenit, ex verbo textus. & ſic textus ille Hippo. ſi ſanguis ſurſum &c, cõmuniter excipitur, niſi exeat per nares. nam ſic non reputatur malus. Quod ſi offeras, non eſſe pacificam ad hunc hanc ſententiam, cum verſus finem libri primi de differentiis ſinthomatum habeatur excrementa quedã eſſe a toto genere preter naturam, vt ſanguis e naribus exiens. dic q ſententia Galeni eſt ibi ſatis obſcura. & in ſũma quod vult eſt, eſſe gradus plures in preter naturalitate ſinthomatu;, vnde aliquod eſt ſinthoma, quod eſt leſio alicuius virtutis. aliqđ, qđ non eſt quid preter naturam, dicitur autem preter naturam, quia in corpore ſanno non debet reperiri. & ſic omnẽ eruptionẽ ſanguinis depto. meſtruo. eſſe preter naturam, affirmamus, quia ſi per vterum eſſet preter naturam, & cõceptio, non eſſet opus naturale, & ſic ea ſuperfluitas expellitur ſuo tempore, oſculis venarum apertis, vti veſice õnino, aut inſeſtiui ad excrementa conſueta. per omnẽ aliam regionem non exit ſanguis, abſq; aliqua ſciſura preter naturali venarum ſicut in flobothomia a barbitonſore. & hoc modo, quid preter naturam dici quodãmodo poteſt, ipſius autem ſanguinis preſluuium, aut cuiuſcunq; alterius ſuperfluitatis. & ſi quantitate excedat modum nature. Si fit natura regulante, & ſui potentia in tempore congruo, non dicetur tale, ſimptoma. Quia non eſt noxa facultatis alicuius

cuius immo fulgentiſſimus actus eius. dicetur autem ſanguinis fluxus, vtroq; modo contra naturam, dum ſinthomatice & natura prorritata ex pellitur, non nociuus nec iuuans corpus & a paſſione liberans aut alleui- ans. igitur iudicatio noſtri textus, die inſigni cretice contingens, eua- cuatio eſt naturalis ſuo mō, & infirmum liberans. quod in verbo textus (vti liter) inſinuatur. & ſic intelligenda ſunt verba Galeni. ſatis obſcura citato lo co. Ob quod, omnia claro liquet, reſponſum eſſe ad aliud dubium: ꝙ & ſi iu dicationes alie poſſint eſſe vtiles his apoſtematibus, ipſis, preſertim, in gi- bo harum ſedium, ſanguinis e naribus fluxus, preſtātior eſt. & vtilior. & ſic vltimo, non inconuenit, lienis apoſtema ex ſanguie eſſe craſo, nā ex eo aut induritiē tranſiet, aut copia arteriarum exiſtentium in eo, non eſt diffici- le attenuari ſanguinem, ſic ꝙ ſaliat ad caput, deinde fluat e naribus. preſer- tim calore febrili non parum iuuante eam ſubtilationem. Reſtat vltimo de clarare. qui dies ſit ille, quo talis vtilis iudicatio contingit, nam ex verbis au toris non liquido claret, nam per primam circuitionem in ſingulari, intelli- git Galenus in commento diem ſeptimū primum ab initio morbi, & in plu rali. iterū, poteſt intelligi de ſecunda. 7. die, nam ibi figitur ſecunda circui- tio. aut clarius intelligit, circuitus quaternorum qui ſui duplicatiōe, & mul tiplicatione, poſſunt concipere omnem diem decretorium, quo vtiliter iu- dicatio poteſt aduenire. Ego autem non multum hereo huic intellectui, q̄ ternariorū, nam conditiones laudabiles diei decretorii ſuut, frequentius in eo criſis contingat, & ꝙ vtilis ſit, ſecundum quas, primum circulum quater nariorū abiciemus. Nam ex Auicena ſecunda. 4. capitu. 73. parum fit criſis in quarto. idem Galen. tertio de criſi. ita ꝙ in quarto. Archigenes. bis in vi ta ſua vidit duntaxat criſim. qualiter ergo fluxum ſanguis ſepe nariū? nec valet ſolutio aliquorum, ꝙ id Archigenis. Intelligitur, in morbis qui per impares mouentur dies, nam eſt omnino alienum a mente Galeni. Nā ipſe. in dando cauſam ad dictum Archigenis, inquit, eo ꝙ febris aſſidua ſangui nis, quam vere concluſam apellamus, raro contingit. ſed ea febris, que per tertium affligit frequentiſſime, ergo raritas in tali iudicatione quarte diei non eſt niſi deffectu febris cōtinue a ſanguine, que per pares moueatur, cri ſis autem habet ſemper fieri in hora maioris motus ibi videndum & toto. 3. de morbis vulgaribus, ergo intellectus litere, ad circuitus quartanarios, nō eſt aceptandus. nec aſſentio plurali circuitioni, ſic ꝙ in quatuordecimo die ī telligatur. ꝙ fluxus ſanguinis narium, frequentiſſime fit in imparibus, ex Auicena loco citato. quatuordecima dies vero, eſt circuitio par. ergo prima. 7. eſt prima circuitio, qua ſolet vtiliter hic morbus iudicari: tali fluxu ſan- guinis. non eſt enim ſic peracutus, ꝙ prima quarta die iudicetur, nec ita len tus, humor expellendꝰ fluxu ſanguis ꝑ nares, ꝙ differat ad. 14. niſi raro. ergo in. 7. priā frequētiꝰ fit, ē. n. ipar dies, & feliciſſia ad criſim. 1. decretoriū dierū

eſtq;

eſtq́ȝ ſpatium ſufficiens ab initio morbi, vt coctio antecedat, abſq́ȝ qua infelis ꝓculdubio eſſet talis iudicatio libello de preſagitura. q̄ ſeptima dies ſi per .4. diem precedentem indicata fuerit, nihil ſibi ad perfectionem deerit. non negando aliis dieb⁹ poſſe vtiľr ſuccedere, de quib⁹ Gal. in cōt. quē fluxū e naribus certificabis, & eſſe in manu: vt pelui offerre poſſis, vt fecit Gal. ſi capitis dolorem potiſſime pulſatiuum, aut granatiuū precedere videas: & forſam in parte affiniori regioni apātis, cum viſ⁹ obſcuritate, eſt .n. continuitas & ſi mediata, inter eas regiones: & caput. 2.4. cap. 5. in ſequenti autem textu: ad ſolutionē doctrine addem⁹ oīa ſigna certificātia eū fluxū q̄re &c.

¶ Sanguinis fluorē in iunioribus potius quintum ꝛ trigeſſimū annum agentibus expectare oportet. GAL.

Ductam ab etate diffinitionem in p̄ſagiū fluoris ſanguinis docet, expectandū enim ſanguinis fluorē eſſe poti⁹ in iuniorib⁹ quintū & trigeſſimū annū agentibus, etenim per hanc etatem ſanguinis plurimus eſt, & item facultas valentior, atq́ȝ etiam exuperans.

GLOSA

Cum ex plurimis ſignis vltra ſpeciem morbi, diffiniatur criſis ſeu ſpecificetur ex Galeno tertio de criſi, iuſtum eſt, vltra ea ſigna de quibus in precedenti textu fuit facta mentio, additiamus alia (quib⁹ magis certificeť) & ſi textus noſter de vno duntaxat mentionē faciat, puta de etate ſi configurata ſit tali criſi, puta ſi. 35. annum contingat, nos prius de aliis mentionem faciamus, deinde ad textus ſententiam inſinuandam accedem⁹, Primo ſcias pulſum eſſe plenum, magnum, ſed minime vndoſum, quo differt a pulſu qui in ſudoribus fit, item & illa inequalitas que pulſui eſt familiaris in criſi, puta in tempore comoctionis, minus reperitur in hac, quia virtus eſt potentior: & circa ventriculum non ſunt anxietates. ꝙ ſi rubeat facies, lachrimentur oculi, acuatur naſus, videatq́ȝ coram oculis fila rubea lucentia, nō eſt ꝙ dubites, potiſſime ſi non videris comiſceri ſigna, q̄ criſim aliam diuerſam minentur, tunc enim maiori determinatione egeres. nec paruum faceret ſi ſōnia preceſiſſent, ipſum hominem putare, in aliqua tina ſanguinis nataſſe aīa enim in tēpore ſomni abſcendens a ſēſibilibus, ſentit corporis diſpoſitionem, & horum que deſiderat iam preſentem habet phantaſiam. Galenus libello de dignotione que habetur in ſomnis. Non parum conducet memoria regiminis, ſi delitioſum ſit & ſanguinis multiplicatiuum, ſi complexio talis ſit. Si habitudo, ſi regio, ſi tempus anni, configurata fuerint. nam veris tempore omnes eruptiones ſanguinis concitantur tertia aphoriſmorum, & ſecūda primi capitulo ſexto ergo totum hoc nō parum faciet ad p̄ſagia criſis per ſanguis fluxū: qa tn̄ eorum q̄ dicta ſūt, gr̄a melioris doctrine aliq̄t inditia ḡnalia ſunt ad ſanguinis criſim, aliquot ſpecialia ad ipſū e naribus

pro

prorumpente,p oia ſimul cõplectior erit doctrina,quod fiet,ſi etatẽ demũ declaremus deſcriptã ab Hip.in textu.quo,cũ ſpecie morbi,ſignisq; motio nis ipſius ſanguinis ad ſuperiora:fuit ſatiſfactus.& primo ſe offert declarã dum:ſi ea etas ſit preciſa ad.35.ãnũ,nam litera antiqua id habet.ſed Avi.1.2. 4.in capit.5.habet & fluxus ſanguis e naribus plurimũ accidit:ei cuius anni ſunt infra triginta,litera autem noua ad vtrumq; poteſt inclinari,nam ſi le gas hunc fluxũ in iunioribus fieri,& potius,hoc eſt potiſſime, cũ iuuenes ſint cõſtituti in trigeſſimo.5.anno,ſi vero legas hunc fluxũ fieri in poti9 iu nioribus(hoc eſt)in magis iuuenibus illis,qui agunt.35.anũ,habes:infra illã etatẽ magis accidere,in qua ſnia,ego hereo huic.1°.intellectui & ſnie Avic. quam nõ triuialr cõfirmabim9 ex Gal.3.aphp.in duobus cõtis.eſt prim9 ſu per textu Hip.27.q incipit grãdiorib9 & iam accedẽtibus ad pubertatẽ ex narib9 pfluuia ſãguis.eſt.2.9 locus in cõt.30.incipit textus adoleſcẽtib9 &c. Sanguis ſpuitiones,pro quorũ enucleatiõe noto id Gal.in dicto cotõ(vt ex ſerie oĩm textũ pcedẽtiũ apparet,incipientiũ:ĩ etatib9 aũt talia accidũt.&c) q Hip.omnes etates a primo ortu vſq; ad etatẽ adoleſcentie,intelligo,ex cluſiue & incluſiue ad etatẽ pubertatis(minutiſſime diuiſit) & explicauit, Noto.2.eum textum trigeſſimũ fidelius eſſe interpretatũ a Laurentiano,q̃ a Leoniceno,nam Laurẽtian9 habet,iuuenib9)q̃ eſt etas virilis & ante ipſã eſt etas adoleſcentie,quã conticuiſſe Hip.miratꝰ Gal.ſi ergo textus diceret adoleſcẽtibus,nõ eſt,vnde Gal.admirationẽ fundaret.ex quo fũdamẽto ta xo laurẽtianũ & laudo Leonicenũ in canone.27.nã fidelius habet, grandio ribus,quam adoleſcentibus,alioquim de adoleſcentia Hip.mentionẽ feciſ ſet:& ſic vana eſſet excuſatio Gal.ad obliuionẽ Hip.in cotõ.30.ex quo oĩo corupta eſt(antiqua)q̃ per verbũ(ſẽniorib9)explicat ſucceſſũ etatis pueri tie ad pubertatem,cũ verbum(ſennioribus) de vltimis ad primos ſenes lo cum habeat.colligendo ergo omnia iſta,dico,Galenum ſentiſſe ex Hippo crate,ſanguinis e naribus fluxum,configuratum eſſe etati pueritie verſus pubertatem,puta verſus vigeſſimũ quintũ annũ,vbi etas pubertatis finit, & incipit in quatuordecimo,quod ſecundam ſeptimanã vocat Gal.in quin ta aphoriſmorum commento ſeptimo.poſt quam etatem pubertatis ẽ etas adoleſcentie,que terminatur ad etatem conſiſtentie,ex Galeno in commẽ to allegato trigeſſimo & hec,ſi credimus Avi.prima primi doctrina de eta tibus.terminatur ad trigeſſimum annum,etas vero conſiſtendi ad trigeſſi mum qnintum'ſecundum frequentiorem euentum,aut raro ad quadrageſ ſimũ,iuxta id Ariſt.q etas ſit duplex pfectus & deffectus,& pfectus termi natꝰ ad dimidiũ vite,q̃a vita hoĩs.70.anni ex propheta,aut ĩpotẽtatib9 .80. & tunc.40.ãnus erit finis conſiſtentie in aliq̃bus.3.9 aliq̃n,in tertio hui9 ca.11. ex quibus oĩbus liquet,cũ dicendis,ex Gal.dicto cõt.30.q litera pñs eſt le genda(in magis iunioribns agentibus.35.annum, inquit Galenus. ſed hoc

habet peculiare,ſcilicet etas adoleſcentie.ſ.fluxũ ſanguinis e naribus i maſ cuľ,de quo meminit in illis,qui ſũt prope pubertatẽ.ſ.in textu.27.nã hic ca ſus incipit in illa etate:ſcilicet in.14.ãno,ſed maxime vrget in adoleſcentib⁹ deinde ſubſiſtit in viris. Ex qua ſententia Gal. licet colligere hanc iudica tionẽ ſanguis e naribus eſſe peculiarem maribus,q̇a ſanguis talium eſt ex peditior & acutior:& virtus vigoroſior,q̇d in cotõ preſenti ponit Gal.ꝓfũ damento,infero.2.ꝙ in feminis citius poteſt expectari fluxus ſanguis e na ribus,quã in maribus,probatur.in etate pubertatis.iam viſitur talis fluxus quia licet non generetur plus de ſanguine,quam in prioribus etatibus, põt reſecari,q̇a iam non tanta moles abſũmitur in alimentũ corporis,& illa eſt cauſa primi aduentus meſtruorũ.Sed ſic eſt ꝙ femine & ſi pigri⁹ intra vte rum formentur,celerius extra aleſcunt maſculis,igitur.hoc fundatur in ſnia Gal.in dicto cotõ.38.ex quo iterũ pondero verbũ Gal.eſſe marib⁹ peculia re in etate adoleſcentie,& pubertatis,eam proffuſſionẽ ſanguinis,q̇a antea minus datur eis eam babere,bona parte ſanguinis abſumpta pro alimento totius. Quod ſi offeras principaliter ad ſententiam textus,multo plus pue ris eſſe peculiarem eam ſanguinis profuſionem,ex Gal.3. huius iu princi pio.cap.11.incipit queãdmodũ,vbi habet ſanguinem abundare plus in eta te puericie,quia calida & humida eſt,queãdmodum vernum tẽpus: quib⁹ omnibus eſt configuratus ſanguis, etates.n. coreſpondet temporibus, in fra vidẽdum(dico)ꝙ ex Gal.ſingulatiter colligitur,in pueris reſpectu ſue mollis plus de ſanguine gigni,& inueniri,ſed talis ſanguis eſt piger ad exi tum,ex in gluuie & malo regimine,ex quo permiſcẽte pituitam, õni tẽpo re poteſt reddi piger,cum igiť hac etate pubertatis,& adoleſcentie,ſanguis non habeat tantũ de hebetudine,& quid colere excedentis ei miſceať, non eſt parua pars ad ſpge faciẽdum ipſum ſanguinẽ,& ad fluxũ concitãdum, &ſurſum verſus dirigendũ.ex quibus cum virtute que hac etate(fortior e xiſtit,fortitudo nãq; virtutis.inſequitur tẽperamẽtum,quod hac etate eſt potiſſimũ vidẽdũ.1.primi in,verbo,peruenit cũ legitur correpte)q̃ facultas excretiua prorritata tali acuto ſanguine,ob ſui tenorẽ,per quam cito com plet opus ſuũ,qui ſubitus actus nulli criſi ita preciſe conuenit, vti ſauguini e naribus fluenti,hanc.n.criſim poſuit A ui.2.4.cap.2.in verbo, & acutior q dem criſium & propinquior ad ſeparationẽ,eſt fluxus ſanguis: ſic in parte Gal.cotõ.74.in.4.particula & ſi verbum textus(in breui admodũ)aliam ha beat expoſitionẽ,illa igitur etate qua ſanguis abundat:virtus eſt robuſtra, & ſãguis magis ebuliens,expectari habet potius hec iudicatio,quã aliis,ſi ſic eſt,igitur.ſcis .n.eam etatem manifeſtationi ptiſis obnoxiam,propter ſã guinẽ feruidum rũpere vaſa,vti dolium a muſto.ommito inordinata exer citia & labores,ꝙ ob florẽ etatis omnia poſponant,videndũ.3.huius loco al legato,nec ſic nego aliquod apã illius ſedibus conſiſtẽs,vltra illã etatẽ poſſe

per

per tale iudicationē terminari, quia & ſi in naturali ſtatu videatur ſiſti eam profuſionē, ſecus in affectu contra naturā ſanguineo, & in regionibus colligatis, naribus itē nec negamus ea apāta illis tēporibus ceteris iudicationibus iudicari, ſed frequentius ea profuſione ſanguinis. quare. &c.

¶ Si vero mollior tumor eſt: nec dolet: & preſſus digitus cedit: diuturniorem efficit iudicationē: ac minori cum periculo eſt. GAL.

Hic eſt quē ꝓprie medici iuniores appellāt tumorē. De quo nōnūquā dixiſſe maiores ſufficere volūt mollis tumor, qñq; etiā adiiciūt nec dolēs. Quoties igitur id dicere ſuperſedent tanquā vna cū molliore ſignificetur omittūt. Mollis enim tumor dolore vacat. At vero nunc Hip. nō id ſolum adiecit, ſed etiā digitis cedat, quod quidē in verbo mollior, cōtineri videt̄, niſi velit intelligi eū qui preſſus cauatur in foueā, quod quidē cuilibet qui cedat prius digitis accidit, at vero id accidit cuti extumeſcente, quia oīs talis pituitoſus cenſetur, idcirco diutius imoratur ac minori cū periculo eſt. Imoratur enim diutius, quia fridior eſt. Calore enim concoctio fit. Porro minori cū pīculo eſt, quia dolore vacat, vires enī exſoluit dolor. GLOSA.

Super eo textu ſupra. Si vero pulſus, excitaui auditores, Hip. ibidē de apāte melancolico fuiſſe locutū. vt confirmaui ex quodā textu Aui. in fine gloſe poſito. & ſic propoſui declarandū, de tribus apātibus in ilis ſedibus cōtingentibus Hip. hoc loco deſeruiſſe, vt dictū ſit de inflamatiōe. eo textu tumor in iliis durus & dolēs. Hic vero dē flegmatico, quod clare ſentit gal. in preſenti cōtō ¶ quod ſi ideo quereres, quid in cauſa vt de colerico apāte nulla ſit facta mentio ab Hip. reſpondere poteris nomine de tribus tantū, re autē de quatuor, cum ſub nomine inflamationis flegmon & heriſipila poſſit intelligi, cum inflamacio a flāma nomen ſupſſerit que vtriq; ſatis cōuenit. aut dic ꝙ cū principales conſideraciōes de quibus tractaturus erat circa ipſa apāta, ad finē libri vſq; ſuppurationis ſit, & rupture poſt ſuppuracionē, ſanguineo & pituitoſo adſcribātur: interque fit collatio multiplex, heriſipila nāq; aut non fit omnibus illis ſedibus, aut reſulliotioni ſume eſt obnoxia, ob tenuitatē humoris, aut per quā cito interimit, ob vaſtā flāmā, accidit raro colericū apā in ſplene dixit. Aui. xv. terci. c. 4. trac. 2. in epate aūt frequentiſſime ſic colericum. xiiii. terci. Sed vt dixi tale raro ſuppuratur. Quicquid ergo ſit in preſēti textu. mentio fit de apāte flegmatico, qđ tale eſſe a predominio intelligamus, cū raro fiant ſingularia primo de differē. morborū. & . 2. primi. qđ apā flegmaticū ſub nomīe tumoris abſolute dedit intelligi, nā & ſi tumor de omni mole contra naturā dici poſſit, vt hip. antiquitus. per anthonomaſiā de pituitoſo, quia hec ratio manifeſtior apātis ꝗ eſt tumor, ipſi flegmatico euidentius cōuenit, pituita nāq; habūdat in corpore plus omni humore, excepto ſanguine, & nō ita gubernatur a natura, vt ipſe, vnde ſub maiori molle colligitur, quia tamen apud Hip, tumor eſt

generale nomē, cōtrahitur ad pituitoſū per has cōditiones vt ſit ille tumor mollis, & abſq; dolore, & ꝙ cedat digitis prementibus. Quā molliciē non intelligamus omnimodā, quia in omni apāte eſt aliqua tenſio, & ideo locutus eſt Hip. per verbū mollior, quod cōparationē dicit, nā & ſi precedens a ſanguine ſit, & ſangnis ſuapte natura humidus, & aeri, correſpōdēs, qui eſt humidorū primū, quia tamen humiditas aque magis remollit membrū, ꝙ pituite reſpondet, inde flegmaticū mollius. Sanguis etiā ſuo calore magis ſe imbibēs mēbris, maiorē tēſionē facit, nā ex pluma molliſſima adeo puluinar repleri poteſt, ꝙ capiti infenſū ſit. quicquid ergo ſit, apoſtema hoc, molle eſt tactui, eſt enim mollicies effectus humiditatis primo de temperamētis, potiſſime vbi non eſt calor. Et ſi quinto de ſanitate tuēda, hoc magis diffiniat, in verbo, non tamen cū mollicie neceſſario eſt coniunctus humidus affectus. cedere autē digitis, forſan poterit intelligi ſub verbo mollior, que enim mollia ſunt non reſiſtunt, imo cedunt tangenti. Gal. ſaluat Hip. ꝙ cedat digitis, manente fouea ex digitis prementibus. Sed quia vt ipſe dicit, id non poſſet fieri niſi in apāte cutaneo, vt hipoſarca, & quia hec apāta ſunt in iliis, hoc eſt ſub tegmine muſculorū et paniculorū, crederē ꝙ Hip. vt in principio. 2. reppetemꝰ, adiecit verbū dtgitis cedere, vt differet ab apāte ſimpliciter aquoſo, qđ & ſi molle ſit, potiꝰ fugit digitos premētes quā cedat ipſis. Sed in hoc nō faciamus vim. Sed difficilius eſt, id qđ dicit, hec apāta eſſe ſine dolore, quia vtrūq;, quod ad dolorē facit, ſilꝫ intēperatura cōplōnis accidentalis et recens, & ſollutio continuitatis, eſt in tali apāte. item tercia. 4. cap. de apāte molli in fine & nō euacuatur a dolore, item talis doloris priuacio, non prouenit deffectu ſenſus mēbri, quia tunc nō attineret potius huic, quā precedentibus, cum eiſdem ſedibus fiant, nec humoris pituitoſi gracia, cū dolores colicos terribiles videamus ab humore frigido pituitoſo, potiſſime vitreo, dic ꝙ dolor in talibꝰ eſt potius quedā grauedo quam dolor. quia humor ille non multū dilaniat ſubſtātiā mēbri ſua craſicie. itē nec in illis ſedibus eſt ſub intenſa frigiditudine, itē ſenſus illarū ſedium nō eſt viuax multū. Quibusquidē ſic contēplatis, quibus notificatū fuit, eū tumorē eſſe pituitoſum, eſt ſñia Hip. ꝙ diuturnioris iudicationis erit, ac cū minori periculo. nā ſi reſſollutioni obedire habet, id ob craſitiem humoris maiori ſpacio eſt neceſſum vti. itidē humor in ſe frigidus eſt, qui reſiſtit coctioni, que ad ſuppurationē ducit, ꝙ autē morbi frigidi longioris coctionis & termini ſint, expreſſit Gal. 2. Apho. cōtō illius ſenes iuuenibus egrotant minus, et ſequenti brachi & corize. ¶ Sed maiori cōſideratione eget particula vltima, cū dicat hec apāta fore minus periculoſa, nam lithargia in eadē ſede periculoſior eſt phreneſi. itē ſi diutina ſunt hec apoſtemata neceſſario pariūt hidropiſim, aqua nemo releuatur. item poſſunt plura peccata cōmiti in diutino morbo, virtutēq; magis deſſicere, in opo-

ſitū eſt Hip.& Gal.verificat ipſū,propter dicta apāta flegmatica eſſe expertia doloris.qui inter cetera nobis inimica maxime vires diſſoluit. Videdū.xi.terci de ſincopi,&.2.primi & clarius per Gal.in illo libelo de cura lapidis,cuius verbū cum de dolore loquitur. debilior nāq; eorum proſternit virtutē:ſoluit inter hominē ipſiuſq; ſalutē.ego autē ſepe dixi. q hoc accidens eſt ſicut inimicus.et alia pulchra verba habet que per te vide.Ego aūt in preſenti nollo reuertere ad principia.que qualitas ſit nobis magis infeſta & verſus quod extremorū vita poteſt humana magis ſaluari, nec obligor in preſenti diſcutere, ſi hec apāta per eūdē modū ſunt nobis infeſta. Sat ſit q ſi cetera ſint paria,cū apāta hec frigida eiſdē ſedibus fiant,& calida,cum abſq; dolore ſint & remiſſa febre,& forſan abſq; ea: vſq; notabilē habeāt putredinē.forſan inferius reppetēdū.ꝓ ipſo ſunt magis ſalua,quia ſi a principio ſua mole,calorē naturalē non extingāt,poſtea paulatine vincūtur a calore. ſicut de ſudore frigido in lentis febribus,& de venenis frigidis ſupius ponderauimus.conſtat aūt textū ſentire,talia differre iudicationē plus calidis,ergo non exterminauere,per modū ſuffocatiōis,inde ergo cū minori ſunt periculo,ad quē autē terminū different ſuā iudicationē? potiſſime ſi per reſſolutionē crederē: vt poſt.20.ad 40. vſq;. Sed hec inferius repetenē in calce cuiuſdā gloſſe quare.&c.

¶Si vero preter eat ſexageſſimū diem ⁊ febris detinet nec deſiſtit tumor fore ſuppurationem hoc loco ⁊ reliquo ventre ſignificat. GAL.

Supra de tumoribus agens qui inflāmationis inſtitutione conſiſtant vt pote calidioribus niſi febris deſinat a die vigeſimo, dixit fore ſuppurationē.Nunc vero de frigidioribus ſexageſſimū limitē poſuit ſuppurationis. At vero alii inter hos medii incidunt quadrageſimū diē hñtes terminum ſuppurationis.Sed vniuerſum de his oībus ſermonē ad librū de diebus decretoriis diſtuli.Porro nō ſolutio tumoris qui in iliis fatigent ſuperſedētes ſuppuraturos:ſed etiā in reliquo ventre dixit, tanꝗ ilia ſecundū aliquā ſignificationē partes ventris exiſtant. GLOSSA.

QVANTVM differant iudicationem ſuam apāta mollia:de quibꝰ prius ſermonem habuit,eā ſuppurationis,de qua hic pricipaliter intendit, declarat in preſenti,proponens, q ſi ſexageſſimū pretereat diē, & antiqua litera etiā quadrageſſimū miſcuit.& nō longe a ractione,cum ibi ſit terminus acutorū morborū qui redeunt,vbi hec apāta per reſolutionē ractionabiliter poſſent terminari.quod ſi non fit ita,preſumendū eſt de ſuppuratione talium. ſicut in inflāmationibus poſt. 20. qui dies terminat molliores morbos acutos.qui nō terminati ea die, vidētur obligari alie moroſiori terminationi. & Gal.nō diſſentit illi termino quadragenario, tanquā medio, quo aliqua apāta ſuppuratione poſſint terminari,nec omnino reputo pro impoſſibili ante illum terminum poſſe ſupporari,viſo comertio aliorum

humorū cum frigidis viſa latitudine ipſorū,ac partiū affectarū varietate. & corporū nō eadē ratione.ōmitto regionē,anni tempus & ſimilia.quod tñ intendit principaliter eſt,ꝙ ſi per reſſolutionē,ad eum terminū nō deſiſtūt non eſt amplius reſſolutionis ſpes.ſicut calidis cum ad.xx. nō reſoluuntur. ad quod verificandum,exigitur febrē non defficere:quod eſt ſignū ipſum non eſſe induriciem verſum,quādo febris non deſiſtit. nec reſolutū, modo tumor non euanuit.& nota ꝙ & ſi pro eo tempore ſuppuracionis febris neceſſario cōmittetur,ꝙ cum frigida ſint, multo tēpore potuere abſolui a febre.nam talia etiam ſint in nobilibus ſedibus, vſq; ad tempus putredinis non habent febrē.dixit ille Auerois quarto colliget. Si autem preciſſe ea apoſtemata ſunt adepta ſuppurationē, eo ſexageſſimo die, vt terminus a quo ſit.xl.de quo alia litera.an a dicto ſexageſſimo incipiat ſuppuratio, faciendo vim in verbo textus,ſi febris ptetereat eum terminū,& adhuc detinet.& cum genito pure,non poſſit exaltari febris: ſicut viſo ſedimento in vrina,dubium habeo.nam Gal.in cōmento quaſi ſentit, eo termino ſuppurari.nec mirū ꝙ febris detineat ad tempus rupture vſq;, vt inferius. & ſic non dubitarē dictū ſexageſſimū,eſſe terminū.a quo ſuppurarionis in aliquibus quorum ſuppuracio ad optagaſſimū differatur. Sed qua de cauſa hc apoſtemata ad talē terminū ſuum differant exitū,ſecūdo de diebus decretoriis eſt expreſſum,& eſt locus vbi ſe citat.gal. in cōmento, & ſupra diffinitus eſt. Iuſta condicionē morborū in acuitate & lentore ſeu tarditate. Sed ꝙ tam prorogatus terminus ſit omnino inconſonus huic tractatui: deducitur facile,cum vltra.40.diem non ſit aliquis acutus morbus,de quibus duntaxat in hoc libro.niſi eſſet vt eo loco expreſſit Gal. & inferius in ſecundo reppetetur:quod etiā hic eſt locus cronicis qui ab acutis cecidere. Locutus eſt autem autor per dies vigenos,quia de mēte Gal.primo de diebus decretoriis. Virtus ſeptenorum vſq; ad.20. diem eſt magni ponderis & virtutis:ſed poſt.20.diem valde debilitatur.poſt.40.autem nullā vim habēt.igitur cum talia apoſtemata ad.40. diē non ſunt terminata, neceſſario ad integrā hebdomadam que per vigenos procedit: differenda ſunt. dixit autē in iliis reliquoq; vētre,propter partes intrinſecas que extra ilia ſunt. quare.&cetera

¶ Quicūq; ergo tumor dolēs durus & magnus eſt:periculū mortis breui fore ſignificat. Quicunq; vero mollis non dolens digitis cedit prementibus:diutius immoratur. **GAL.**

Nihil amplius hac docet dictione quam quod ſuperiore dictū iam eſt preter ꝙ accidit dolenti duroq; tumori magnitudinē quā nos antea diximus,dum doceremus non eſſe cum periculo inflāmationes muſculorum in iliis niſi magne admodum fuerint. GLOSSA.

Quippiam voluere in expoſitione huius textus fingere nouitatẽ,& dicere,ꝙ in pria parte textus aliud genus apãtis nobis ab Hippo. introducatur, in quo (vna) humores tres pecant. ſ. ſanguis colera & melancolia. quo fit, vt tumidũ propter ſanguinẽ, doloroſũ propter colerã, durũ vero propter melancoliã. cũ igit̃ in ethereogeneis morbis magis fatigetur natura, cotõ ilius quib9 podragici tumores &. 1. de criſi, &. 2. huius. inde eſt ꝙ prefactũ apã dicitur horrendũ, citãq; mortẽ afferens. potiſſime ſi quẽ gradũ venenoſitatis acquiſierit. q̃ expõ õnino eſt friuola & cũ i. 2. pte textus nõ introducat aliud apã a flegmatico iã dicto, ergo nec in pria non fit mẽtio, niſi de eo apãte duro & doloroſo ſuperius etiã narrato. Q̃d inflãmatio erat ſimplex: aut fere talis, nã merito varietatis in hoc apãte ſm̃ eos, non ſolũ legitime tale poterat cõparari pituitoſo, verũ & cuicũq; ſimplici apãti. Itẽ q̃a morbus ethereogenus fatigat naturã, & ſẽper ceteris paribus diutinior eſt ſimplici, vti i q̃one de prolongatione febris diſputatũ eſt, & ex eo cotõ citato deducitur. ꝙ ſi velles ſaluare eos, ꝙ id in terminandis ad bonũ intelligendũ eſt. ſecus in mortituris, cũ id quod mortales prolõgat, abreuiat ſalubres, & vice verſa, id nõ valet, nã licet ex parte virtutis illa regula teneat verũ, non eſt ſic verũ, ꝙ quilibet diuerſus morbus ceteris paribus pro principio magis encruet vires, ipſo vnico. nã per qualitatẽ poteſt eſſe ali qualis maior tẽperatura, & vna libra verbi cauſa pituite plus poteſt ſuffocare calorẽ, eadẽ, ex bili & pituita. rebelio aũt que ad naturã poteſt eſſe vincentẽ, ex parte modi ſubſtantie, talis in proceſſu apparet magis, vt ea queſtione diſputatũ eſt, vt forſã non ſit eadẽ ratio particulariũ & vlſiu; temporũ morbi, ſed de his hactenus. Galen9 vero in cotõ, alia via incedit, & rationẽ dat huic reppeticioni ab Hippocrate facte. nã ſupra & ſi de periculo inflãmationis diſeruiſſet, de magnitudine talis apãtis mentionẽ non fecerat, que in talibus eſt precipua cauſa periculi. ideo idẽ reppetit, inſinuando tale apoſtema magnũ ſit, ꝙ vero magnitudo ſit precipua ratio infferendi periculũ, ſupra oſtendit, cũ de apoſtematibus muſculorũ que iliis ſuperiacent, dixit, non ineſſe eis timorẽ niſi ad notabilẽ magnitudinẽ deuenirent. Sed in veritate. ſupra nullã faciens de magnitudine mentionem, ſubitam infferre mortem dixit. & poſtea de apoſtemate molli reſpondidit, & iudicationem habere tardiorem minoriq; cum periculo eſſe. Credamus ergo Galeno. & ꝙ vtilia reppetere vt ſepius dixit licitum eſt. & hoc loco hanc rationem habet, vt apoſtemata frigida maiore; mollem humoris colligentia ob magnitudinem, extincto calido, celerius mortem poſſent infferre. & ſic ſententia ſuperior abſolute prolata dubium haberet, nunc vero pacifice ſcitur, apoſtemata calida illis ſedibus que ſimul cũ flãma habent magnitudinem, õnia habere: vt frigida vincant. Si autem velles, ꝙ in cõparatione, ſemper cetera eſſe paria ſub intelligitur, tunc hec litera eſt epilogus quippiam, eorũ que dicta ſunt de vtroq; apoſtemate illa

rum ſedium. Nunc autē rationabiliter poſſet ſucitari dubiū, ſi ex paſſionibus frigidis, cicius poſſet oriri mors, quā a calidis, vt de apoplexia reſpectu freneſis. & ſi apoſtemata frigida, cū ſint illis ſedibus minus configurata, calidis, ſi erunt, periculoſiora. ex textu Hippo. in morbis minus periclitant̄ &c. Et ſi morbus magis periculoſus, ſi erit breuioris termini, iuxta id Gal. in .5. apho. cotō illius qui athetano aprehundunt̄. de quibus ōnibus aliq̄do. ſufficiat ꝙ in morbis copl'onalibus apho. Hippo. tenet verū principaliter, & ex viis accidentariis aliquādo cōtingit frigidos morbos eſſe infenſos celeri⁹ ꝗ exterminare quare &c.

¶ Tumoꝛ qui in ventre fatigat: minus facit abſceſſum: quā qui in iliis·

GOMMENTVM GALENI.

Tumor ſi non diſcutitur non ſolū citius, ſed & magis in iliis ſuppurat̄ ꝓpterea quod ſedes calidior eſt. Qui vero longius abeſt deorſū verſus ſeri⁹ minusꝗ ſuppuratur, & ob eā rē tumor ſubter vmbilicū raro in pus vertitur.

GLOSA

OMiſſa equiuocatione, q̄ eſt in hoc vocabulo vēter, cū Gal. in calce cōti illius textus (ſi xero pretereat ſexageſſimū diē, dixerit quaſi iliia, partes ventris, ſecundū aliquā ſignificationē exiſtant. oportet inde, in preſenti adſtringere vocabulū pro ea cauitate que a ſepto trāſuerſo ad femora vſꝗ protenditur. in qua iliia ſunt, ille partes laterales, que iuxta coſtas mendoſas reperiuntur, que tantiſpera vocabulo hipocondria diſtāt, ꝓpter minus ad anterius inclinari, que cauitas ex antiqua litera & gloſa Gal. ad maiorē lucē in triplicem cauitatē diſtribuitur. Prima eſt ſuperior lateralis. Secūda circa vmbilicū. Tertia infra ipſū. in noua aūt litera. per ventrē totū ſpatiū ſentit extra iliia, & ſic de duplici parte ſentiendū eſt, Quicq̄d tñ ſit, ſnia eadē manet, vt apāta. ſ. minus ſuparent̄ q̄ in ventre fiuut, quacūꝗ pte reſideāt, ſupra aut infra vmbilicū, q̄ in regiōe iliiorū. Sup q̄d priuſq̄ ad verificandā ſniam autoris accedamus, legitimū eſt dubitare, ſi pōt hec cōparatio fieri ad apāta extriſeca, q̄ in muſcul' & panicul' fierēt, & dicimus ꝙ & ſi verū ſit apāta extriſeca ꝓpter ptes illas cutaneas multū eſſe exangues & frigidas. 6. de morbis curandis, moroſius multū ſuppurari apātibus internarū ſediū Hipp. tñ intētio nō eſt de illis diſerere. tū q̄a ſanguis fluxū predicabit textu ſequēti, elegantiſſimā fore iudicationē ī ōnibus his apātibus, q̄quidē iudicatio tm̄ abeſt vt eis elegātiſſima ſit, vt verius minime eis accidat. tū ꝙ apāta exteriora vt huic dictioni pertinerent, q̄a periculoſa, notabilis babebant eſſe magnitudinis, ſed ea que in ventre accidunt. minus colligunt humoris reſpectu iliiorum apoſtematu m, ergo per ventrem ſolum internam cauitatem vltra iliia concipit. Notādum ergo pro litere veritate, per abſceſſum fieri, intelligit Hippo. ſuppurari. & ſi ſuppuratio fuſius ſumatur. ſcilicet pro expulſione, puris a loco abſꝗ apoſtemate Gale. in tertio de vulga. morbis in cōmētario

rio pitihóis,q̄d apud alios dicit́ collectio.ſeu in cupū colligi,&apud arabes dubelet.exitura vero & ſi ad apā ſuppuratū pertineat,forſan de frigidis nō dicitur,per genti.tercia.4. aut exitura de itranea & extrinſeca ſuppuratiōe dubelet vero de interna tantū.notandum tn̄ ꝙ dubelet non ſemper ſuppu raṫ,& ſi collectū ſit.ſunt enim quipiā humores ad modū melis,ſeu gipſi, q cum nō ebuliant,ſuppurari nequeunt.ob q̄d exitura ideo ad calidos in eſſē tia,ſeu putredine,abſceſſus cōtrahitur,q̄nquidē pus actu eſſe.preſuponit. Si igitur ad puris generationē,ebulicio fundamentū eſt,ex ſnia Hip.circa puris generationē,&c.loca q̄ in vētre ſunt, minus ſunt calida: ad coctionē ebulitiuā,longius eſt fundamentū. Aut ergo in illis ſedibus nō ſuppuranṫ, aut tardius ſuppurātur.nec inde argumentum fiat ꝙ diſcutiantur celerius prefactis.quia eadē erit cōparatio ad diſcutionē ſeu reſſolutionē,qualis eſt ad ſuppurationē.cum vtrumq; opus in calore fundetur,poteciori, aut ebu liente,in quo ſemp regio iliorum vincit regionē ventris.& ideo Gal. in cō mento incipit.ſi tumor non diſcutitur, hoc eſt diflatione non deſiſtit. nō ſo lum cicius ſuppuratur ob calorē,ſed frequentius in iliis ſuppurantur. quia aliqua in vētre manent in alterata,ad modum dubelet aut indurata ad mo dum ſephiros.quod totum ad conditionem loci conduxit.in verbo,prote rea quia ſedes calidior eſt,vt daret intelligere,ꝙ ſecus poſſet cōtingere ex conditione humoris.nam licet ſedibus frigidis apoſtemata frigida ſint cō figurata,id preprie intelligitur de eis que congerūtur,ſecus de eis q̄ de flu xu fiunt. Videndū in textu Hip.accidū erutantes.&c. quicunq; tamen hu mor ſit,merito loci,ſemper in loco calidiori cicius ad pus conuertetur, id vero quod inuit per verbū minus poſſet falſificari,per magis eſſe apta diſ cuſioni in iliis,& minus ſuppuratiōi. Vnde ex decem apātibus vtraq; ſede, in iliis,ſeptem diſcutiuntur & tria ſuppurātur,in vētre vero quatuor verbi cauſa ſuppurantur aliis omnibus aut induratis,aut in modos quoſdā pre ter naturales verſis. Semper tamen,textus veritatē obtinet,de eis q̄ ſuppu rari poſſunt in vtraq; ſede.ſolum facta diff.ex parte loci. Loca autem ilio rum,calida eſſe tum vicinitate ad ipſum cor, tum propria natura cōpertū eſt,cum plura ipſorum mēbrorum aut natiuo calore,aut influenti, manife ſte calida ſint,ſecus regio ventris panicularis,exanguis,pinguedine plena, non paruo indicio,ſue frigiditudinis.ob que omnia dicta Hip.ſunt cōſen tanea. Verbū autem antique litere, ſcil; minus colligunt humoris, dedit vanum fundamentum diſputandi hoc loco, que apoſtemata poſſunt eſſe maioris molis,& ſi inferiora propinquitate mariſcarum,mēſis, & aliarū ex purgacionū, minus colligunt humoris.verbum enim minus colligere,ſo nat minus ſuppurari,vt ſupra.vocabula explicauimus.ob quod ceſſat ipſo rum inanis labor.quare.&c.

¶ Sāguinis vero fluorē maxime de ſupremis ſedibus expectari oportet

In quibuſdam codicibus dictio cum & copula perſcripta. eſt atq; oſtendit non ſolum ſanguinis fluorem ſi in iliis infeſtet tumor, ſed etiam ſi in imis ſedibus affligat, in quibuſdam vero ſine, & copula: & oſtenditur quidem fieri ſi i his quoq; infeſtet. ſed minus. In aliquib⁹ vero ſine, verbo maxime adhuc modum. Sanguinis vero fluorem de ſupremis ſedibus expectari oportet nam inferiores nequaq̄ afferre ſolent ſanguinis fluorem. Sed res ita ſe habet, vt ſi vmbilico fatiget ſanguis fluor eueniat, magis de ſede ſuperna, maxime de ſuprema. Sed de ſanguinis fluore ddinceps agetur: vbi nos quoq; lucem fundemus obſcuritati clariorem.

GLOSA.

Hec litera noue traductionis quam Galenus inſequit̄ in cotō, triplice; ſēſum patit̄. 1⁹. eſt. q̄ ōnia apoſtemata de quib⁹ facta eſt mentio, poſſūt p̄ ſāguinis fluxū deſiſtere. & tunc ſnīa textus legit̄ cū copula &, cum qua coiter non inſcribit̄. & tunc ſonat litera ſpectari oportet ſanguinis fluorē, ſingulis apātibus dictis. & in illis que in ſuperiori regione inueniūtur. & ſi vis huius primi ſenſus veritatē & q̄ non coīcidat cū. 2. ſi legis p̄ copulā & auffer a textu oīo, aduerbiū (maxime) & tūc differt a tertio ſēſu: quo legit̄ litera, ſine copula & ſine aduerbio maxime. i. 2. ſenſu cū aduerbio maxime ſine copula &. in p̄io inſiſtimus, cū copula & ſine aduerbio maxime. eſt ergo prim⁹ ſenſus cum imediate de apoſtematibus in ventre fuerit locutus, quo ad ſuppuratōnē. q̄ etiā in ſingulis illis expectari oportet ſanguis fluorē, & de ſupnis ſedibus ēt. i quo ſēſū nl'la fit cōpatio, & ideo excuſat̄ aduerbiū maxie. ſolū reſpōdet q̄rēti. an ſanguis fluor ſit iudicatio oīm apātū iam dictorū, tam īflāmationū q̄ molliū, tam ſuperioris regiōis, q̄ in fime (& ſubdit) q̄ ſic, p̄ copulam & q̄ copulat apāta ſupioris ſedis. cum ſingul'i vētre poſitis. Secund⁹ ſenſ⁹ ē cōparatiuus, p̄ aduerbiū maxime ſine copula & q̄a ī aduerbio maxie, ītelligunt̄ extrema cōiūgi, iter q̄ fit cōpatio. & tūc eſt īnia clara cui inictimur. q̄ Hip. ſatiſfaciat diciplo querēti, an ſicut cadit cōparatio ī ſuppuratiōe ipa, ī eis apoſtematibus grā loci quo reſidēt, vt ea iliiorū, frequēti⁹ & cicius ſuppurent̄, ſic ēt veniat ītelligēdū de ſanguis fluore. reſpōdet q̄d ſic, nā l; eā iudicationē ī iflāmatioib⁹ vtil'r aduenīſſe īſinuaſſet. ī textu (ſoletq;)īfra ſeptē dies &c. nōdū tñ vſq; ad locū hūc exp̄ſſit apātib⁹ mollib⁹ aduenire. tenet̄ q; etiam hoc loco īter apāta a quocūq; humore cōtingat: collactionē facere merito loci. vnde p̄ffert talia īferioris ſedis minus ſēnſibillter diſcuti p̄ ſanguis fluorē. nam ſicd̄ ſuppuratio lente magis eis, ineſt grā humoris frigidioris & ob loci ſrigiditudinē. ſic & ſanguis fluor, nō eſt adequata iudicatio talib⁹, niſi ob aliquas circūſtantias q̄raro cōueniūt. quiſecūd⁹ ſēſns erit expreſſior, cū tertiū adiecerimus, quo ſine aduerbio maxime & ſine copnla & ſentit ſolu; apoſtemata iliiorū, & ſuperioris regionis: ſanguinis fluore iudicari, in quo virtualiter continetur particula tantum, que exceptiua eſt, nam talia inferioris

rioris

rioris ventris,& quanto inferiora,tanto magis elongatā ſunt a cōtinuitate venarū ad ipſas nares.in parte videndū.°1.de ratione victus in cotō .10. etiā humor qui ſurſum expellēd⁹ eſt,calidus debet eē cotō illius quib⁹ ſpes eſt ad articulos cōuerti talis aūt humor raro in ſedibus infernis cōgregatˀ.vnde defectu colligantie ad nares,& conditioīs humoris,nō viſa eſt talis iudicatio iuxta ſniam Hip.in.2.epidimi.canone.6.cum dixerit i diſtēſionib⁹ hipocōdriorū deiectiōes ex naribus retro aures & oculos & alia ſecūdū ordinē.gloſatˀ coīter,ſm̄ vicinitatē & rectitudinē expectatā.ſed huic ſenſui nō cōſentit Gal.i cotō duntaxat cōparatiuo.& ſm̄ tres gradus prout ventrē ſupra itrinā diuiſit regionē.Poſſet vltio qs ſubtiliās verba text⁹:dare talē ſenſū litere.vt ſatiſfaciat Hip.cuidā,quod deſideratum fuit ab ipſo.quandoqdem prefacta apāta per diuerſas regiones & modos ſēſibiliter diſcuti poterant, ſcilicet fluxu ventris(ſudore)& aliis.quam iudicationem cenſet elegantiorem:reſpondet eam,q̄ per ſanguis fluorē & tunc legatur ſic litera ,ſingulˀ apoſtematibus de ſupremis ſedibus,maxime ſanguis fluore expectare oportet. nam ſupra eo textu(ſolet huic infra ſeptē dies)exp̄ſſit eā iudicationē eē vtilē eis & ſic ille tertius ſenſus,faciebat hanc literam eē oīo inutilē,cū idē reppeterit ſine miſterio ſed cum hoc intellectu,nō inutilliter reppetitˀ.quē ſenſū ſūme, ſi vis,vt maxime per ſanguinis fluorem,quam aliis iudicationib⁹:quia eſt criſis acutior & propinquior ad ſeparationem.2.4.& cotō ilius qbus ſpes eſt ad articulos conuerti.& frequentius,ꝓpter conditionē humoris, & cōtinuitatē cum naribus.etiam.2.4.& ſupra ponderatū.quare &c.

Vniuſcuiuſq; tumoris:ſuperſedentis qui in his fatiget ſedibus:ſuſpicatio conſideranda eſt.

COMENTVM GALENI.

Vno comprehendens capite perſtrinxit qua ſupra docuit particulatim,& ob eam tem dictio noua enarrationis luce non indiget.

GLOSA

GAlenus per nullum verbum narrationis,proſequitur mentem autoris in hoc paſſu,eo ꝙ epilogus quidam breuis eſt eorū. que membratim ſupra docuerat.& ita de facto ſumma quedam breuis eſt. Qua explicat: quid expectandum ſit de omni apoſtemate,quod ſuperſedet ſen diutinu; ſit in dictis ſedibus.nam tale cum non diſcutiatur diflacione. Virtus nāq; que ſic diſcutit,non ſinit apāta inueterari prefactis ſedibuss,vnde & ſi habita conſideratione ad conditionem loci,aliquod apā quod inferiori regione diſcutitur,ſat diutinum ſit,reſpectu illius quod ſic diſcutitur in ſuprema, non inde diutinum eſt,reſpectu illius quod ea regione ſuppurari habet,vnde quod diutinum eſt,habita conditione loci,eſt huius textus apoſtema,quod ſi tale ſit,ſuppurandū eſſe iudicabim⁹.Super quod ad maiorem

lucē

lucē merito dubitabis.nam duritias apoſtematū eſt apta ſequi apoſtemata calida,& frigida quoq;,partibus ſubtilioribus conſumptis,& inde ſat diutina eſſe in membris. Videndum.13.terci per Aui.de duricie ſtomachi,ergo non eſt euidens indicium:ſuppuracio apātibus diutinis earū ſedium,imo duricies non minus. O quam velociter obedit in duracioni dixit de apoſtematibus iecinoris Aui.14.terci. Argumentum totum eſt cōcedendum,ſed ſermones ſunt inquirendi iuſta materiam,et prepoſitum dicentis,cum igitur hip.non colligat niſi que prius docuerat,& ſolum de triplici terminatione apoſtematis fuerit locutus,aut ſubito ad perniciem,aut ad reſſolutionem per fluxum ſanguinis e naribus,aut ad ſuppurationem,de corruptione membri aut duricie conticens,ergo concludit de talibus, ꝙ ſi diutinum ſit,& ſubitā mortem non intulit,nec per criſim euacuationis,modo pretereat terminum talis iudicationis abſcriptū talibus locis,& apoſtematibus,ergo alio modo terminanda ſunt,quid ergo reſtat niſi ſuppuracio? nam ex mora,ſentimus aliquē deffectum nature,que ſufficiens erit ſuppuracioni,quandoquidē diſſolutiōi non ſuffecit. Quod ſi velles adhuc etiam induratis,ex mora poſſe ſuppuracionem ſucedere.ſupra fundatum eſt ex ſententia Aui.2.4.cap.73.in verbo & in apāte flegmatico quod incipit tranſire in lapideitatē & prolongatur ſanioſitas & eruptio fluxus ſanguinis e naribus,in talibus non expectatur,vnde ex mora apoſtematis in membro hoc vnum colligitur ſcꝫ clara ſuſpicio ſuppuracionis. Si autē amas ſermonem Hip.in preſenti,non eſſe vtilē epilogū omnium apoſtematū,ſed dūtaxat eorū que in ventre & verſus infimā regionem superſedent.tunc ſermo clarior eſt.ꝙ ſuppuracio ſit expectāda.nam ob frigiditatem loci & humoris,non ſunt prona ad ſanguinis fluxum. non ad induracionem facile, quia duricies potius ſequitur apoſtemata calida, quā frigida, & ſi incipiēs duricies ſemper ſit ex frigidis humoribus,calor enim ille tepidus earū partium paulatine cōcoquit eos humores, & in pus vertit,partibus ſubtilibus nō conſumptis ex nullo impetu flame, quod tamen intelligo,officio nature ſi dimittantur,nā totum id ex opera artis poſſet variari.ſed qa Gal.oiuꝫ dicit eſſe epilogum,aſſentiamus priori ſenſui. Reſtat tamen metiri vnico verbo hanc ſuppuracionē, iuſta omnē regionē & humoris conditionē,fere certa menſura temporis.& aiunt cōmuniter, ꝙ ſi apā ſit calidū & in membro calido differt ſuppuracionē ad plꝰ ad.20.dies.ſi frigidū & in mēbro frigido.ad.lx.ſi calidum & in mēbro frigido ad.xl.ſi frigidum & in mēbro calido ad.l.ex quo videtur colligi, plus abreuiare, humoris conditionē,quā loci,ſi reliqua ſint paria.quare.&c.

¶ Suppuratio ita conſiderāda eſt. Que enim foras vertitur optima eſt. ſi parua eſt:maximeq; egredit᷑ ⁊ in ſublime reſurgit. Si vero magna eſt ⁊ lata minimeq; in mucronē ſubducitur peſſima eſt. GAL.

Appe-

Appellare Hippo.ſuppurationem purulentiamq; vbi pus vniuerſũ cõſtiterit concocto tumore quopiam preter naturam pſpicuũ erit ſimul vniuerſam hanc orationem eius euolueris qua de tumorib⁹ in iliis habuit mẽtionem. At vero colligitur pus in eis qñq; ſubcute, ſepius in profundo duplici de cauſa, aut quia purulenta pars intus in abdomine affecta eſt, aut qa licet muſcul' affectus ſit opus ab aliqua tunicula eius includitur haud quaq̃ prius in exteriorem deductum ſedem pp lentorem, aut continentis membranule denſitatẽ. Etenim ſtudet natura ſecernere pus de affecto corpore expellendo ſepiusq; finem adſequitur quoties nata ſit meatulos idoneos in ſecretionem veluti quoſdam aqueductus non tamen ſemper eos adſecuta pus in adiacentes compellit ſedes que quoties exigue fuerint derodit condens eas tegumentum ſub eo amplifitando ſedem. Conſtat igitur vt ex his ſuppurationibus indulgentior habeatur que foras non intro tendit atq; ex his ipſis que ne ampliorem prehendit ſedem in latitudinem extenta. Si vero in ſublime efferatur comformulam reddens robur foras expellentis indicat facultatis, & itẽ non magnã corrũpit ſedem corporis quod erodit. Ceterũ ſiue i mucrone ſubducta ſiue in gibũ legat́ nihil intereſt. Nam vtraq; lectione vnus idemq; ſenſus eſt.

GLOSA

POſq̃ Hip. in pcedẽtibus oſtendit, neceſſũ eẽ apãta earũ ſediũ ſi diutina ſint ſuppurari, nũc ad finẽ libri pri. vſq; declarat duo, circa illa apãta q̃ ſuppurant́, alterũ eſt de q̃litate & cõditione puris poſt tupturã, de quo ĩ calce libri, alterũ ãte rupturã, cõmẽdãdo laudabiliorẽ figurã ſuppuratorũ & ſitũ. & vtrũq; ſtatũ introducit laudabiliſſimũ, & vituperãdũ. & licebit, mediũ ſtatũ fingere, penes cõmertiũ earũ cõditionũ. laudabiliſſima, ergo ſuppuratio eſt, que pua eſt, q̃ foras vertitur, maxieq; eminet, eminẽtiãq; eã ĩ mucronẽ vergit (cuius rõ eſt) qa ex illis inditiis certificabit́, talẽ ſuppurationẽ verſus exteri⁹ dũtaxat rũpi, qđ eſt ſũmũ, qđ deſiderat́, in tuptura taliũ apãtum ſuppuratorũ. Primũ ergo qđ petit́ ad textus maiorẽ lucẽ, ſi ſermo iſte extẽditur ad apãta illiorũ, an ſolũ adſtringat́ ad apoſtemata ventris, & eſt ratio dubitandi. quia Gal. explicãs quid ꝓpie p ſuppurationẽ ĩtelligam⁹ q; .ſ. pus iã actu coctũ & ſit exiſtens, facit nos memorari vniuerſi ſtatus apãtu; ſuppuratorũ ĩ regiõe iliiorũ. Et credimus autoris intẽtionẽ eſſe loqui dũtaxat de eis apãtibus q̃ circa vẽtrẽ fiũt. nã verbi cã non eſſet cõmendare apã iecinoris, ſi tanti tumoris eſſet q; ad cutim exteriorem manifeſtaret́. preſertim cum iecur in paucis, ſit coſtis alligatum .quinto. de locis affectis. Item q; ĩfra, ſtatim expreſſe damnabit ſimul intus & extra rumpi apoſtema, & tale ex Galeno in cõmento neceſſario eſt in partibus ventris. q; ſi quereres qualis modus rupture apoſtematibus iliiorum dic q; ad intra duntaxat, ſcilicet ad viam vrine, & inteſtinorum. Ommito alias longiquiores permutationes puta ad pectus. Quod ſi obiceres, ea iliiorum multo melius rumpi

ad extra,cum ea ſit cõmendatiſſima ruptura in textu ſequenti.dic ꝙ dumtaxat id accõmodandum eis,que ſalubriter ad extra rumpi poſſunt, viſceralibus enim ad intra rumpi congruentius eſt,nec in eo.ambarũ regionum apoſtemata cõparari poſſunt,non enim melius viuificat galina oua,quam ſtrutio,ꝙ hic viſu,illa cubãdo.Sed quoduis ſuo modo optime viuificat,ſumamus ergo apoſtemata que in ventre poſſunt fieri ſcilicet circa zirbũ,intraſifac, in muſculis ventris,& ſimilibus partibus.de quibus & ſi non ſit facta expreſſa mentio,niſi i textu.Tumor qui in ventre fatigat.& cum ibi ſint partes intrinſece inteſtinorum & miſeraicarum & glandularum & ſimiles, dubium fuit ibi,an poſſet ea ſenia de partibus exterius verſus,intelligi.naꝫ Gal.nõ ſe explicat,ſolũ exprimit ſitum ſubter vmbilicũ,& ſupra,que regio interior & exterior intelligi poteſt.Ego crederem,ad partes exteriores hec verba debere accõmodari,cũ Gale. de zirbo muſculis & partibus cutis mentionem faciat.& cum hoc cetere partes intimiores veniunt intelligende,a q̃bus ſi propellere natura pus poſſit,verſus exterius,maxime cõmendabitur Conſiderandũ ergo eſt ꝙ cutis viliſſimũ eſt mẽbrorũ,potiſſĩe exterior. Vt nulla ei inſit facultas,ſed pura paſſio,prio de differẽ.morborũ.& tota dignitas,eſt in mẽbris intrinſecis,que vt neceſſaria & digniſſima,mille ꝓ pugnaculı̃s nã muniuit.vt medullã fruct⁹ ſub nucleo,& cortice.q̃to ergo mẽbra cuti vicinãt,tãto magis villeſcũt,aut ſalti patiũt,miori cũ noxa ipi⁹ vite.vnde tota nãe ſagacitas vertit,i ꝓpellẽdo pus verſ⁹ exteriorẽ cuti.nã pus corrodit ac cauat mẽbra.ita ꝙ ſi poſſe eẽt nãe,i exterioribus abſceſſib⁹, extra cuti pẽdere pus, opere pciũ eẽt.ob q̃d nõ cõtent⁹ Hip.verbo text⁹ q̃d foras egredit adiecit maxie egrediat, & i ſublime reſurgat,q̃ſi extra cuti ſaliat.id.n.ẽ in mucronẽ aut conũ vergi.vt de verbũ text⁹ cũ pua ẽ,vltra clarã expõnẽ,ꝙ ſit laudabile,parũ de humore colligi ad pus ,itelligo ego ſuppurationẽ puã eẽ q̃ ad baſi fixã i mẽbro,q̃a tota collectõ ꝓrũpit foras.cũ igit talib⁹ imucronẽ inditiis notũ ſit(parari rupturã exterius tm̃ : mẽbraqꝫ iteriora manere tuta arroſione puris,nãeqꝫ ingens cura talis ſalutis oſtẽdat.merito talis ſuppuratiõis ſtat⁹ & figura cõmẽdabit. Vice verſa ſtat⁹ oppoſitus dãnãdus venit,ſi magna,multitudine humoris.vnde ad ingens vlc⁹ eſt fundamẽtũ,ſi lata,& minime i cuſpidẽ verſa,vt bona ps interiorũ mẽbrorũ pactiat. q̃ vero ſuppuratio magna eſt.ſed nõ lata,minus mala cenſſebitur. verum extat,vt ſoleat natura non conſequi ſuum intentum : aut viarum ſtrictura ,& ipſius humorrs lentore,iuxta aphoriſmo.ſententiam in ſexta in cano.41.quibuſcunqꝫ ſuppuratio in corpore exiſtens non inoteſcit his ob craſitudinem puris ,aut loci non inoteſcit.Quod Galenus etiam in cõmento. Sed totum id deffectũ oñdit in virtutib⁹,q̃a ipis potẽtibus. nihil defficile ẽ i eadẽ pticula textu q̃bus inter renes & phrenes.&c.Sed ꝓ aliq̃li maiori dillucidatione litere obicit,vt illa foris egreſſio,& i mucronẽ verſio nõ ſit tm̃ cõmendãda

quia

quia ex textu illo puſtule late nõ ſunt ſic pruginoſe.colligitur puſtulas acutas eſſe magis corroſiuas. Sed totũ q̃d laudas in hoc textu.eſt mẽbra tutari a coroſione puris,ergo tutior eſt ſuppuracio lata.item per eã exterius eminentiã magis dilaniantur partes cutis interioris, que valde ſenſitiue ſunt, ex quo ingenti dolore cruciabuntur,qui quantũ timendus ſit,ſupra vidiſti ex Gal.item ſi lata eſſet ſuppuracio pluribus partibus impartiretur incomodũ puris:ſi vero in mucronẽ, totũ vnã tunc pus fatigat particulã: cõſtat autem multo facilius ſuffere loricã indutã quam humero geſtã,quia vnita virtus eſt fortior ſeipã diſperſa.ob quod in hac arte ſudorem particularem vituperamus primo & ſecundo prorre cõtõ. 7. quia habundantiã humoris aut deſſectũ virtutis ſignificet ergo.pro ſolone notandũ ꝙ de figura que in conũ aut mucronem inclinatur,quã piramidalem ſeu pinealẽ appellare poſſumus.bifariã poſſumus loqui,primo generaliter, que figura vbi eſt, ſemper ſignificat calorẽ & nature dominũ,quod quidẽ vſurpatur ab Hiſac libro vrinarũ.ꝙ cum radix totius caloris ſit ipſum cor,ideo ipſum per excelentiam hanc tenet figuram.& qualiter baſis cordis ſit inferius in homine & ſi ſurſum videatur,& qualiter homo ſit arbor verſa, & quare ignis in hac figura inueniatur in his inferioribus,ſecus in ſphera ſua,& de aliis pulcherimis.in tractatu de viribus cordis diximus ſi aliquãdo viderit lucẽ,inde ergo que poſſidentur a calore,talis ſunt figure.ob quod ſedimẽtum laudabile illius figure debet eſſe, ſed de hoc infra. ad quod propoſitũ dixit Aui.in materia de exituriis tercia quarti in cap. 20. & quanto plus eſt exitura vehementis eleuationis.& acutioris capitis,& rubedinis eſt humor a tractatus vehementioris caliditatis,& velocis maturacionis & reſſolutionis,& ruptionis.Gal.autem in preſenti ſpeciatim magis contemplatur hãc figuram,vt indicium quodã eſt clarum,potencie ipſius expultricis facultatis,quod ſatis comendatum eſt,quandoquidem tante ſit frugis,vt tali certificemur,membra villiora duntaxat pacti,ceteris illeſis.aut minus offenſis.rationes autem ſuis viis incedunt.certum namq; eſt poſita paritate loci, ꝙ ex acutis puſtulis maior corroſio & damnũ preſumitur.& ſi dolor ad tẽpus poſſit eſſe ingentior in tali acuta ſuppuracione.quare,&c.

¶ Quecunq; vero introrũpitur optima eſt ſi cum exteriori ſede nihil cõicat:ſed adducta eſt:nec dolet:& omnis exterior locus vnicolor apparet.

COMENTVM GALENI.

Non ſimpliciter talis ſuppuratio optima eſt,ſed earũ que intro foraſq; rũpuntur optima eſt. Si quidẽ hec deterior eſt quoq; q̃ foras rumpit̃. Hec eni eruptio in partes multo nobiliores fit q̃ ſit in illis cutis,& itẽ nõ eq̃ medicamentũ adhiberi curatoriũ p̃t quoties introuerſus rũpant̃:atq; ẽt ſecretũ pus mordet & concepit ea difficultatẽq; cõmittit inteſtinorũ: ſi q̃n ex ieiuno aũt tenuioribus fiat inteſtinis alimonie viciat deductionem: atq; ex

vẽtriculo

vētriculo debilitat cōcoctionē. Itaq; perſpicuū eſt vt peſſima ſit quotiēs in vtrāq; rūpitur ſedē introrſum atq; extrorſum. Ita enim geminatur malū: nec ſedē ac velut initiū recreationis vllum obtinet natura reparādis ruptis quo tanq̄ ſola firmiora iaciat fundamenta repletionis. GLOSA.

TExtus iſte facit nos neceſſario intelligere, q̄ apātū ruptura ad exteriora ſolū, ſit comendatiſſima. & inde q̄ totū artificiū colaudandi ſuppurationem maxime foras egredientē, erat ex laudabili fine. ſ. eruptiōe extrinſeca duntaxat. Sic enim Gal. in cōtō expreſſe ſentit & inde magnā ſpacioſā non in mucronem conductā blaſſemauit in calce textus precedentis, quia talia, aut ſimul ad intus & extra rūpi, aut ſaltim ineuitabiliter ad intra neceſſum erat. ex quo iſta ad interius ruptio non abſolute cōmendanda venit, cum in ſe peſſima ſit, & multo vincatur ab ea que tantū per extrinſecā partem fit, tum in minus ledendo nobilibus ſedibus, tū q̄ medicamenta libere exituris extrinſecis applicari poſſunt. ergo ſecundū quid cōmēdatur, puta reſpectu illius que ad vtrūq; rumpitur, ſ. int⁹ ſimul & extra, ex quo nō inconuenit aliquid peius, per comerciū minus mali, reddi totū deterius Sic eſt eruptio interior q̄ nequior eſt exteriori, ſed tota ſimul nequiſſima. quia ergo ex ſignis in litera poſitis certificabitur eā ſuppuracionē ſolū inclinari, vt intus tantum rumpatur, ideo comēdatur talis diſpoſitio vt dictū eſt. Sed tu ſtatim dubitabis. nā ſi text⁹ ſonat, eā ſuppurationē intus ruptā, vnde eſt q̄ ſit timor geminare rupturā, cum natura vias habeat expurgandi pus, & ceſſet ſtati tumor, quo poſſet exterius cauſari ruptura & impulſ⁹.

¶ Dic q̄ ee ſuppurationes merito loci inclinationem habent, vt potius intus rumpantur, & id vocat autor intus rumpi. Quod ſi fiat id, laudari debet, vt ipſa ruptio exterius non cōmunicetur. nam eo tempore quo intus rumpitur, etiam acredine puris & impulſu tumoris, eſt cutis ſic dilaniata, cum interiacentibus parietibus, vt multis locis rumpatur. vt in ſimili apparet in vbere femine alicuius, quod tempore lactationis ſuppuratur, nam rumpitur a chirurgico vno loco, & per ſe rumpitur in multis.

¶ Sed quod principaliter eſt declarandum in preſenti, quo loco poſſint eſſe he ſuppurationes, vt ad vtrumq; locum poſſint apperiri & tenendum eſt eſſe in muſculis & inter tunicam & tunicam ſtomachi, & in zirbo, & inter ſiſac & mirahc & in ſimilibus locis & etiam in inteſtinis, aut in partibus interiacentibus. Sed tu ſtatim dubitabis, ſi hoc verum eſt, hanc rupturam geminā peſſimam eſſe. Sed illam internam tantum ſic eſſe nequiſſimā, vt vix, geminam dicas excedere. nam ſi das ventriculum intus ruptū ſi inteſtina. quam ſpeciem ſalutis habes? Potiſſime gracilia. ſexta Aphoriſmorū in canone ſi cerebrum inciſſum. & cetera. Reſpondeo quod quicquid ſit de damno taliū vlcerum, ſufficit ad veritatē litere ſimplicius eſſe ſic rumpi, quā ſimul cum tantū damno etiam exterius dilaniare & rumpi

& illud

& illud, quia nullũ eſt in mẽbro fundamentũ, vt ex loco ſano & ſtabili caro poſſit generari. ideo enim vulnera circularia ſunt impꝛ̃is quaſi vnionis, cũ nõ ſit pars aqua ĩcipiat caro gigni. ſanitas enĩ a ſanitate fit, & ibi, totũ pacti tur. Sic a ſimili q̃ multo extunuãtur corpora tẽpore, cũ difficultate cõua- leſcũt in. 2. aph. proter radicalia mẽbra vnde oriť ſalus, eſſe ſatis ꝑmutata. Si ergo dares geminã rupturã, vnde iacies fundamenta conſolidaciõi: illã aut geminã rapturã non frequenter cõſpicies. Sed iã A ui. 16. terci dixit fuiſ ſe miſerabiliter rupta inteſtina alicui homini intus & extra. Q d ſi obicias, ſi intus rũpi poſſunt, cũ a parte interiori ſint patule vie, vnde Gal. ait non poſſe in tali ruptura medicamẽta aplicari: vt inde inter ſimplices, interior ſit peior exteriori. dic ꝙ Gal. locutus eſt cũ ſale. per verbũ eque bene, vt nõ ita bene interioribus vlceribus poſſint applicari. Et ita in hoc caſu conſide randũ eſt, hanc rupturã geminã poſſe multo plus inclinari ad vnũ latꝰ quã ad aliud, iuſta profundationẽ humoris, & propiuquitatẽ viarũ. Quã mul tiplices enim vie, ſint in humano corpore, & preſertim viuo, quibus humo res & pus hinc & illinc poſſint cõmunicari. Non eſt opus prorogare ſermo nẽ. Vide Gal. in cõtõ illius quibus inter renes. incipit marinus. &c. & ſic ha- berẽ pro vero, ſine manifeſta dilaceratione poſſe pus verſus interiores ca- nales diffudi, ſi virtus ipſa vallens ſit, Sed quod magis torqueret animum iuuenis, hoc vnum eſt. qualiter exiſtente ſuppuratione in duris locis, q̃ oĩa ſatis ſenſitiua ſint, dicat hip. nec dolet. itẽ ſi in apãte viſceris puta iecinoris, ſepe cutis exterior & muſculi tabeſcunt & variant colorẽ. 14. terci videndũ & 5. de locis affectis. quomodo eſt poſſibile ꝙ dicat textus ꝙ in his ſuppu rationibus in partibus magis extrinſecis reſidentibus, & omnis exterior lo cus vnicolor apparet. & quia dominus Gal. huius non fecit mentionẽ in cõ mento, opus eſt ad lucem textus id explanemus & diſeramus. Hip. ergo ĩtus rumpi apoſtema tantũ, cõmendat proter dictã cauſam. Eſperabimus autã illud, iam ꝙ exiſtat ſuppuratio inclinata interius rumpi, ꝙ ſimul non rumpetur etexrius, ſi ſuppuracio adducta ſit, hoc eſt paruũ ſpacium occu- pans, & centralis, iterum ſi pars exterior non doleat, niſi valde cõprimatur. & eſt illud quod chururgici primo querunt. itẽ ſi ita intus ea ſuppuratio re conditur, vt nullo pato variet colorem extrinſecum, ex his omnibus liquin tur, non eſſe apoſtemata extrinſece rupture obnoxia, quandoquidem nec dolet, nec viciauit colorẽ. quare. &c.

¶ De ſignis in quibus cognoſcitur pus. Caput. xiiii.

Pus optimũ eſt ſi candidũ equale: leneqꝫ: ⁊ quã minime fetidum maxime vero contrariũ huic deterrimũ eſt.

Cõmentum Galeni.

ET QVAM minime fetidũ pus eẽ debeat ꝓpalã eſt, eteni & ſupans graueolẽtia putredinis eſt nõ cõcoctionis inditiũ, vt aũt cãdidũ ꝙ eẽ cõue

niat

niat diſcas licebit, ſi genitură eius intelligas ex iis q̃ alibi diffinita iă ſunt. Oia eni in omnibus docere locis nugacitatis potius q̃ doctrine propriũ eſt. Que vero aliis ſũt cõmẽtatiõib⁹ explanata talia ſũt libro de viribus nălib⁹ dictũ iă eſt vnă eẽ vĩ alteratoriă, q̃ & ĩ vẽtriculo & in iecore mollit cõcoctio nẽ, cõmutata alimonia, in iecore quidẽ ad ſăguinẽ in vẽtriculo vero ad ido neũ ſăguini humorẽ, & itẽ vniuiuſq; ptis aĩaliũ officiũ eẽ ad ,ppriă dncere năm propinquantẽ humorẽ. nouiſſima eni cõcoctio fit ,pterea q: alimẽtũ in nutrito aĩali coaugmẽteť atq; aſſimileť. Itaq; pſpicuũ eſt vt ſpatio tpis lõgiore in talẽ pparet ſimulationẽ. ¶ Porro ,pditũ eſt libro de ſemine geni tali, vt in cõceptaculorũ tuniculis de q̃bus alũtur teſtes ſepe appareat liq̃do cõmutat⁹ iă ſanguis ad ſemis genitalis creationẽ. Nõ eni cõuenit ipſas cõ ceptaculorũ tuniculas ab alio quopiă nutriri, atq; appellăt eiuſmodi humi ditatẽ nõnulli medici genitale virus, & ob eă rẽ ſemẽ ipſum genitale virus noiant. S; potiſſimũ ii q̃ vi eius dictităt ſemẽ nõ ſbăm corpulẽta. Quinẽt vt decũbẽs ſăguis in ptes laborătes inflămatione cõmittat inflămatiões, ita vt ab initio quidẽ ſola cõceptacula repleat, diſtẽdatq; mox adiacẽtes ſedes inanes cõplures, atq; exiguas ĩ ſingulis mẽbris libro de tumoribus p̃ter nă; diffinitũ iă eſt, & itẽ dictũ quoq; libro de iniqua intẽpie. Talis igiť ſăguis ad exiguas diſperſus ptes in locis inflămatiõe affectis vt pote extra ,ppria cõceptacula potius nõ inſuper remeare ad antiquă natură põt, mutať vero ac putreſcit quo modo oia q̃cũq; in alieno loco vehemẽti⁹ calefiũt. Si igiť natiuus calor de ,ppria exorbitat tẽpie plurimũ vt in corpe in aĩe putreſcit ſi vero vim ſeruet quadă pmiſta q̃dă cõmutatio de cauſa per natura, & itẽ preter natură efficitur, ſiq̃dẽ cauſa nălis cõcoquit, preter natură putrefacit, vna earũ magis exupet p eă ipſă neceſſario ſigna acedũt, tũ coloris odoriſq; tũ etiă candoris. ¶ Ex his igiť vt docui diffinitis in aliis comentationibus ſeries eſt, vt colligas ſanguinẽ q probe ſit in pus cõmutatus, principio ſi nõ putret, ſ; potius cõcoctus eſt, tũ aũt ſi aliqua in eo preter năm putredo ea q̃ exigua apparet, quẽadmodũ hip. ait, q: minime fetidũ, & eni q̃ minime id olet, q̃d q̃ puiſſime põt, ad hec colorẽ ei⁹ reddi ſublimẽ ſemini genitali rõ eſt. Cădidũ vero nõ exq̃ſita rõne velut nix eſt, ſemẽ eni a nă duciť ĩ ſolidorũ corporũ calorẽ exq̃ſita rõne, modice pus. Siq̃dẽ ſemẽ nihil h; preter năm pmiſtũ, p⁹ vero nõ aſſidue par vt explanatũ iă ẽ. Permiſceť ergo oino q̃tiẽs ſanguis de ,ppriis opificiis exiliuit. Hec itaq; cauſa eſt ob q̃ candidũ ſemẽ genitale ac pus eſt. Pus eni quodẽmodo ſolidiorib⁹ aſſimilať corporibus q̃ quidẽ ſunt cõceptaculorũ tunicule neruiq; & copule ac mẽbra nule atq; ẽt chartilago oſſaq;. Eadẽ de cauſa eſt ob q̃ ſubſidet in vrina cădidũ ſedimẽ tum, id q; velut pus obtinet g̃nationẽ q̃d ,pportione reſpõdeat. Inter id & năles hũores in iectũ. Alimẽtũ eni q̃d nature refugit cõfectionẽ ſubſidit in vrina neq; vt ſăguis ab ea cõmutatũ, neq; vt pus preter nă; cauſe pticipes.

GLOSA.

SAnguis extra venas nulibi naľr reperitur niſi in corde dixit Ariſt. libro 3. de hiſtoria animaliū. cap. 19. ob qđ antea dixit Hip. 6. apho. tex. 20. ſi ſā guis preter naturā in ventrē effuderit neceſſe eſt ſuppurari, eſt eni locus na turaľ cuiuſcūq; rei, ipſius cōſeruatiuus. 4. phi. cum igiť vene vtreq; ſint nľis ſanguis locus, ipſiusq; cordis cauitas, in eis eſt aptus de ſe conſeruari, ipo ve ro ſui acuitate aut ſui mole facultatem detentoriā, aut expultricem prorri tante. aut particulis ſucipientibus caſu percuſione, imbecilitate aut calore, dolore ve ſuperfluo, coreſpondentibus, euenit ipſum paruas venulas exire recipiq; in ſpatioſitatibus mēbrorū, intrantēq; poros, ibiq; preter naľr figi & in pus verti. Quod ſi obicias ſingulis diebus ſic eum ſanguinem recipi illľ locis, pro cotidiana reſtauratione, & tamen nō ſuppurari. reſpōdendū eſt iā elongari a ſanguinis forma humiditatibus mediis. iuſta qđ apud chirurgi cos ſanguis ille qui ītrepanatione cranei apparet inter tabulas, crediť nō ſit verus ſanguis, ſed humiditas. 2. & ideo īcorrupt⁹ diu ibi poteſt videri. quod mihi durum videtur ſub tanta copia & rubedine nō eē ſub forma ſanguis, & ſi Thadeus in aph. id conſentiat. crederem eſſe ſanguinem ex venis ꝓpinqs euomitum, nec ōnia q̄ anathomia inuenta ſunt, tempore Ariſt. erant cōple ta, vt teſtatur Auerois. potiſſime ſunt qui negent eas humiditates. nec ipſe ideo ſunt imunes a corruptione, cū met ſubſtātia mēbri ſepe putrefiat & co rūpatur. ergo ad propoſitum redeundo. & ſi poroſitates membrorū ſangui ni aplicato ſub debita quantitate ſint locus naturaľ, & ſub breui ſpatio tran ſeat ad mēbrorū ſubſtantiā, potiſſime in carneis mēbris. ſi tamē multus ſup fundatur ſoluens continuū, & faciēs ſpatia preter naturalia, ibiq; admoduꝫ conculcatus & inſarcitus calefit contra naturam, & incipit diſponi ad putre dinem indebite euentatus. nec tamen ita cito in pus vertiť, ꝗ i flegmone nō videatur ſanguis ſub propia forma diu. & ſi in colore & calore vitiatus, faci lius tamē obedit reliquis humoribus ſi ſolus apoſtemet. nec ea facilitas alte ratioīs eſt vitio ſanguini, ſic aquā pluuialem deteſtaremur. cum tamen ita facile corumpatur, cum quo, ceteris preponitur laudanda. vt ille gineta in. c 1. ſui primi libri. Introduximus ergo hec fundamenta conformiter ad Gale num i cōmento ꝑſenti, vt venari poſſimus cauſam, vnde humor recept⁹ i poris membrorū in pus couertatur. quia calor nľis amittit ſuam tempera turā ꝑ preſentiam caloris putridi. qui oritur ex prohibita euentatione, & ideo cū non valeat perfectam trāſmutationē facere, hanc claudicātē ope ratur, aqua pus fit, & in tantum poſſet calor naturalis debilitari, vt peſſima putredo in humorem indurecetur, haud diſimilis cadauerum putredini, & citra eam intemperaturā, eſt reperire plurimos gradus inter iacētes, de qui b⁹ Gal. primo de diff. febri. cap. 6. q̄ cū ita ſint, iure optimo Hip. conducti tur i preſenti docere nos, quid preſagiēdum ſit; apoſtematibus ruptis, attē ta cōditione & qualitate puris, quod in eis apparet vt laudabiľ ſtatus ipſi⁹

puris nobis valde comendeť, pro quanto eo ſignificamus calorem nr̄em, q̄ eſt omniū actionum inſtrumentū. nō valde elongari a ſui temperatura, & ideo dixit, ſi albū, ſi lene equale & abſq; fetore. maxime vero contrariū huic deterrimū eſt. & qđ inter hec cadit extrema, tantū vitii. aut laudis habebit, prout vni aut alteri extremorū propinquius ſit. ¶ Pro maiori ergo luce iſtius textus hec punta per ordinē aperiamus. Primus, q̄ alteratio ſit iſta, q̄ ſuppu ratio diciť, & aquo a gente ſit. 2ꝰ. ſi debet eē pus priuatū fetore. 3ꝰ. ſi albū eq̄ le & lene. 4ꝰ. per quā harum dotiū magis cōmendeť. 5ꝰ. ſi idem iuditiū ſit de ſedimento in febribus. & vltimo ſi per conditionē puris ſuper alia mēbra a ruptis poſſimꝰ iudicare. ¶ Circa primū videreť alicui, ꝙ illa alteratio qua pꝰ ſit, ſit coctio quedam, vulgo digeſtio. q̇a talis eſt in ſedimento, at ambo ſūt eiuſdē ratiōis. dicto. cap. 6. itē motus ille terminatur ad aliquā determinatā formā, & fit a calore nr̄i. Opoſitum q̇a vocatur alteratio putredinis a Gale. dicto loco. cuius veritas conſiſtit in aliquibus dictis ſūptis ex ipſo Gal. loco allegato ac. 5. ſimplicium mēdicamētorū, & primo de criſi, & tertia. 4. per A ui. capi. 23. primū eſt. ſuppuratio non eſt alteratio pure nr̄is. probať, nec ob iectum eſt pure naturale, cum ſit ſepe caro contrita aut humores ſuperflui, nec dirigiť in finem pure nr̄e3, puta in mēbrorū nutritionē: nec agens pure naturale, cū ſit calor nr̄is intēperatus, igiť. abſumptū eſt notū. & . 9. eſt Gal. in dicto. 5. libro. S c̄dm dictū q̄libet ſuppuratio poteſt dici alteratio putredinalis, cū ad ſimpl̄r nr̄em altera tionem reffereť. hoc. eſt Gal. dicto. capit. 6. vbi omnē putredinē apoſtematū vocat alterationē putridā. propter non ſolui a calore putrido & ideo non ſaluať obtū3, nec natura. fine intēto fruiť, ex quo ſūmitur ſecuriſſima anchora, ad eam poſitionē genti. de maioritate morbi in ſubtiliori modo dicendi eius, ꝙ putrefacio & digeſtio ſimul poſſunt pro cedere ſup eodē humore. nam q̄do aliqđ obiectū ſi ſuceſſiue offerať agentibꝰ cōtrariis, & a ſingulo eorū per ſe pactitur, ſi ſimul vtriq; agēti occurrat, i neuitabil̄r ab ambobꝰ pactiť, ſed humor poteſt in ſtatu ſimpl̄r nr̄i ad benignū cōuerti: in ſtatu ſimpl̄r cōtra nām ſimpl̄r putrefieri. vt in abſentia anime ergo cū in mēbro habente abſceſſū ſit calor nr̄is qui gubernat mēbrū, & calor putridꝰ ex humore nō euentato. & humor ſit indifferēs actioni vtriꝰq; Ergo aliqua actione mixta alterabitur ille humor, puta ſm̄ gradus varios puris, ex maiori refractione aut minori in calido nr̄i, a putrido calore. ſi aūt cū hoc ſit maior putredo, quam antea, & maior digeſtio, & ſi hoc ī eadē p̄te humoris, an diuerſa, nō eſt opus in preſenti declarare. ex quo abſolute dicere: omnē puris generationē eſſe a calore nr̄i, eget modificatione iuxta dictū ſequēs. Et eſt Gal. dicto lib. 5. ꝙ media earū. ſ. actionū, q̄ ſuppurationes comitať, ab ingenito fiat calore, & ſic oīa medicamēta facientia pus debēt eſſe fouētia calidū nr̄e, & ipſi ſimillima. quod q̇dem in pure laudabili habet maiorem euidentiam, ex A ui. loco citato de pure laudabili ait. in quo non eſt

ꝯperata

operata niſi caliditas inata,licet nõ ſit excuſatio a comunitate extranee,& de illaudabili dixit in fine.cap.qđ eſt fetidũ ſignificans putrefationem,& eſt cõ trariũ maturationi .ſignificat dominiũ caliditatis extranee.dic tu ſup nr̃em calorẽ.ex quo cũ motus ſucipiat nomẽ a termino.& tale ſit pus fetidũ diuer ſorũ colorũ,quis dubitat talem actionẽ vocari merito putredinalẽ , & non nr̃em.& ſi(pro partibus q̃ ſaluanť & debito modo comiſcẽtur) illa alteratio ſit coctio.& ſemp eſt coctio,& intenta a natura,& a calore naturali ĩcoacta & ſi infortunetur ſepe:reſiſtentia obiecti,in tãtum paſi a calore putrido, vt potius ipſius putridi quam naturalis appareat effectus.eſt igiť ſuppuratio digeſtio,nõ ſimpliciter ſaluans obiectum nec õnino a putredine muniens, nec ois digeſtio poteſt a quocũꝗ gradu putredinis ſaluare,& ſi Gale .3.artis curatiue dicat.vt alteratio ſit faciens ceſſare putredinem.aliquãdo enim po teſt(dum humor nõ ſit valde vitiatus)iuxta ipſum,in exẽplo de vino alte rato cotõ illius vbicũꝗ cibus preter naturã.in aliis vero ſat ſit defẽdere , ab vltimo quod poſſet eſſe deputredine,ſi enim ſemper õnino ceſſaret,nec ĩ vl tima parte ſtatus eſſet febris.quãdoquidẽ coctio ſit conſumata.nec inde ar guamus ꝙ dixerit.ꝙ vacuatio educat ſubſtantiam. q̃ manſit ex alteratiõe vt alteratio perſe ipſa,non caſtiget vt diximus õnino humorẽ aliquãdo.ſed deſcribit ibi duo inſtrumenta ad febres materiales.& vis alterationis eſt fa cere ceſſare putredinẽ oĩo , ſalua ſubſtantia,quod ſi non poteſt:ſuccedat va cuatio que educat humorẽ a quo non oĩo ceſſauit putredo.& in talibus alte ratio diſponit ad vacuationẽ,vt ſm̃ aliquos faciat ceſſare putredinẽ. ſcilicet diſponendo ad euacuationẽ,per quã abſoluiť humor a corpore.Sed de his hactenus.Quod ſi queras quando dicis alterationẽ diſponere ad vacuatio nẽ iſtã:q̃ ſuppuratio diciť:diſponit ad vacuationẽ illius cõprehenſi humo ris? Dic ꝙ ſic(iuxta ſnĩam Aui.4.primi in verbo)cũ aũt humor vno fuerit compreſſus loco non moueať vſꝗ ad perfectã maturitatẽ.qđ dictũ etiã in ſuppuratiſmateriebus locũ habeãt.vt aperto abſceſſu,facilius deponať pus & multo citius cureť vlcus.Et hoc Raſii.qualr aũt humor ſub craſiori ſbã poſſit nature eſſe obedientior ad expulſionẽ,quã antea.& ſi coctio dunta xat ſit in medio modo ſubſtantie:& ſi q̃ arti cocta ſint:tunc nature obediãt. & de aliis puntis pulcherrimis aliquando dicemus.Igitur illa ſpecies altera tionis,q̃ ſuppuratio diciť poſſita eſt a Gal.dicto.cap.6.in primo de diff.fe briũ.in verbo eſt altera ſpeties putredinis quam digeſtionẽ vocamus,ĩ qua digeſtio preualet.& inter peſſimã:& optimã.ex miſcella ambarum inueni re eſt fere infinitas trãſmutatiões huc vel illuc inclinatas magis.& qualiter media poſſint eſſe infinita & multo plura quam extrema. & ſi intelligitur de medio motus:an forme,ibi eſt videre.¶Non debet pus comẽdatũ,eẽ hor ribilis odoris:quia indicaret vehementẽ putrefactionẽ,qualẽ non decet rẽ coctam p̄fecte habere.quandoquidẽ victoria ſit calidi inati,cadauera autẽ

ſũme feteant. Cum igitur odor laudabilis, ſit ſignum perfecte comixtionis humidi cũ ſico, qđ etiam eſt fundamentũ pro ſaporibus gratiſſimis, ipſe tñ ſapor, odoris eſt materia, vt ex illa preclara mixtiõe, ſuauis pullulet fumus nares afficiens ſuauiſſime. iuxta quod de ſpibus noſtris, ꝙ vltimũ habeant digeſtionis, eſſe ſuapte natura aromaticos. Dixit Arnaldus in ſpeculo. vnde quantũ odoribus alliciãtur, cot̃ illius facilius eſt &c. & quantũ optimo vino. & quantũ fetor deſtruat eos: per te vide. cum igitur putrefactio ſit motꝰ oppoſitus coctioni, que putrida ſunt horridũ habent odorem. Et tanto intẽſiorẽ quãto putridiora. Ceteris tamẽ paribus. quod notant̃ dico, quia plr̃e ẽ rẽ non ſic putridã magis fetere, quia illa plus fetent q̃ in olfactũ plus imprimunt. & talia ſunt q̃ plus euaporant, & talia ſunt q̃ plus caloris actualis vaporiſi habent, non tamẽ quãto plus eſt caloris in re, eſt plus putredinis. cũ ſit inuenire peſſimas putredines cũ ſat lento calore, vt in peſtilentialibus. Ob quod ĩ quibuſdã earũ nõ alterat̃ pulſus alteratione magna prima. 4. ſaltim quo ad differentias q̃ oſtendant exceſſũ caloris. ſi igit̃ putredo non poteſt eſſe abſq; fetore, inde ſuperfluitates a corpore expulſe aliquẽ fetorẽ habẽt quia ex improportione obiecti aliquẽ gradũ putredinis habent. qui latitudini ſanitatis etiã optime eſt cõpoſſibilis, & quare homĩs egeſta plus feteãt & ſi id ẽ ob vim concoquẽtẽ fortiorẽ, q̃ plus etereogenia diſcernit, an ob varietatem eorũ q̃ ſumunt (varietas namq; multũ ad corruptionẽ facit, vt in aqua pluuiali eſt videre) tu vide. Videãtq; magnates tanta ferculorũ varietate gaudentes, quid luchiẽtur. ob quod neceſſũ eſt pus vt cetera ſuperflua alicuius eſſe fetoris, ob veſtigiũ putredĩs, nec omnino eſſe ipſo priuatũ, vt reliqua laudaremꝰ. extẽctionẽ. n. caloris nr̃is moſtraret, ex quo nulla eſt euaporatio: q̃re aũt ſanguinea corpora ad hircorũ morẽ feteant. 8. de morbis curãdis. & pria. 4. quare ſub acelle plus, & q̃ minꝰ euẽtant̃ partes, quere ĩ probl. Ariſt. Pus ergo noctũ eſt fetorẽ hẽre: ſed laudabile pus nõ habeat horribilẽ.

¶De albedine ꝓ inde aliqđ dicendũ eſt. Ob qđ notãdũ. ꝙ intẽtio facl̃tatis alteratiue mẽbrorũ eſt qđcũq; obiectũ ſibi p̃ſentatũ reddere capax ſui finis & pfectioĩs. ſ. vt pars reddat̃ ſbẽ mẽbrorũ. qđ ſi infortunet̃ ĩ actu ſuo, facit qđ eſt plr̃e. qđ facit, diſponẽs antecedẽtes & cõſequentes ꝓ tali fine inducendo, de quibꝰ altera ẽ albedo. quia igit̃ mẽbra noſtri corporis radicalia, alba ſunt vt libro de ſemine & aliis locis, inde & obiectũ paſſũ redit̃ albũ. verũ extat ꝙ hec rõ nõ eſt ſufficiens. & ideo Aui. 3. 4. cap. 23. locutꝰ eſt p verbũ dixerũt q̃dam, nam caro cum ſit rubea generat pus albũ. & ſi eſt aliqua caro ſeminalis, & illa alba, an tota caro in abſentia ſãguĩs alba ſit, & ſi caro epatis fiat rubea ex ſanguine, an ſanguis ex ea, inde placitis diſcuſſũ eſt. & ſi ad carnem inſtaurandã preſuponat̃ humiditatates. & qualiter omnia vulnera apparent rubea, & qualiter quippiam iugulati dormientes aut timentes emiſſerũt ſubſtantiam albam & non ſanguinem. 3. de hiſto. capitu. 19. eſt videndum. Cum

tamen

tamen aſſerendũ ſit, diſparis eſſe albedinis noſtri corporis mẽbra, vt admodum amurce ſeu fecis olei ſit pus quod ex ſubſtantia epatis emanat, alibi videndũ. & ita pus variari ĩ colore, pro diuerſitate membrorũ cõſentaneũ eſt. potiſſime ꝙ mixtura putridi caloris, frangit eam albedinẽ, ad citrinũ nã q; declinat in vlceribus calidis. nec cogor dicere ꝙ nigrũ fiat omne pus, eo ꝙ calor agens in materiã humidam denigret. prima pri. id enĩ eſt a calido abſoluto, & non modificato, nec animę inſtrumẽto. nec acepto ſolutionem, ꝙ primo denigrauit, & tandem albificauit, & ꝙ ſic contingat. vti in cineribus. & ꝙ ea ſit intentio Gal. cõt̃ illius circa generationem puris. nam ſolum ibi introducit, quanto maior flãma ſit tempore ebulionis, quam poſtea. ſicut in cõbuſtione lignorum cõtingit. Ergo pus induit albedinem potius ex fine, q̃ ex materia. non ꝙ inde colligas albedinem aut aliquam qualitatem ingredi rationem nutritionis. ſed conſequit̃ actionem facultatis nutritiue, ꝙ radicalib⁹ membris exiſtens, q̃ alba ſũt, aſimilet paſſũ cum oĩbus dotibus. ob q̃d ſemẽ album eſt. lac & ſimilia. ſi autem vis, albedinem comitari, q̃ exacte cocta ſunt, ob q̃d pingendo alba eſt, lac, & ſimilia. Iuxta ſententiam Ariſt. & ſi pus putredine fiat, lac vero coctione. nec cogor ĩ preſenti enucleare, an potiſſima cauſa albedis ſit aeris incluſio, vt in ſpuma apparet. & ꝙ res concocta fit poroſior & inde ſub maiori luce & aere, & inde albior. nam iſta egent maiori declatiõe ſunt tñ iſta Ariſt. in. 3. de hiſto. cap. 19. in quarto de gñatiõe animalium. cap. 8. in. 5. cap. 6. Ergo pus apud Gal. & Hip. ſit album & ſi nõ ſũme ꝙ coctione fit in membris albis. vt ſaltim alimentum ſapiat quo ad colorẽ, cum vero ab illa albedine remouet̃, deffectũ manifeſtat nature, vt humorẽ non ſuperarit, aut ĩmenſe putredinis eſt ſignum. Equalitas & lenitas in pure. dotes ſunt ex parte ſubſtantie ſe habentes, & ſignificant victoriam calidi nr̃is, & exactam coctionẽ. quandoquidẽ eſt equalis & lenis ea ſubſtãtia, q̃d pro diſcrepantia ad ilaudabile pus, poſſuit Gal. dicto cap. 6. ĩ primo de diff. feb. ſub quibus conditionibus ſubſtantie craſſities quedam intelligitur. concocta. n. grauiora ſũt. 4. methaurorum, vnde ex equalitate, colligimus totã maſam paſſam a calore, ex lenitate vero perfecte paſam, quia non acquiritur lenitas, niſi per exactã miſcellam humidi cum ſico. qualiter autẽ equalitas poſſit eſſe peſſimũ ſignum in ſuperfluitatibus, & qualiter illa non erit, cum perfecta lenitate, parti, prima. 4. cap. de ſignis febris peſtilẽ. parti. 2. pri. de egeſtionibus & primo de criſi & 2. huius videbitur, & ſic abſit legere loco verbi lene, leue, vt in aliquo exẽplari. quia oĩa cocta vt dixi ſunt grauiora. nec volo cauilari de paſta fermentata, ſcio enim nos experiri pus a pituita, ſi deſcendat in aqua, nene. & ſcio prolificũ ſemẽ petere, fundum aque, & ſedimentum fundum vrine. ſuis locis videndum, clarum enim eſt, quacũq; cõtinuata coctione, partes aereas & aquas magis conſũmi, vincentibus terreis que graues ſunt. Vtri autẽ harum conditionum maior detur fides? clarum

extat q₂ leni & equali, quia perfectius oſtenditur natura in ſubſtātia, quam in qualitatib⁹, vt infra de gradibus coctionis vrine patefiet. Vitupera ergo aut comēda, pus, iuxta conditionū dictarū conditionē De alio vero puncto. dicimus, q₂ non ſolū ſuper ſtatu membri habentis abſceſſum licet per conditionem puris preſagrie, verū & ſuper reliquis membris. ob quod ī patiente morbum galicum raro eſt in aliquo vulnere aut apoſtemate inuenire bene modigeratū pus, imo eo viſo, boni chirurgici ſtatim id preſumūt, ergo cōmēto illius in .5. apho. calidū ſaniem faciens. non poteſt contingere qd peſſimū in vulnere pus creante. ſi bone conditiōis ſit. niſi de paccidens oppoſitū contingat, vti in pulmone ex cuius ruptura cum bono pure ptiſim incurrūt. Reſtat vltimo ſuper quodam dicto Gal. in cotō cōſiderare, cum dixerit cōuerſionem ſanguinis ad ſedimentū eſſe mediā inter veram alterationem q̄ ad mēbrorū ſbām & hanc ſuppurationis. cum primo de diff. febri. dixit putredinē apātum eſſe eiuſdem rationis ad eā venarū. maxime cum ſedimentum nihil aliud ſit quam humor faciens egritudinē prima. 4. Reſpondem⁹ per aliquot dicta. primum eſt. ſedimentū ſeu hipoſtaſis non fit ex chillo inſāguificato, vt credidit truſianus in queſtione de hoc. fefellit. n. ſe ex antiqua litera cōti. fit enim ex deffectu alimenti non conuerſi ad membrorū ſbām, & non inſāguificati, & ſi idem intelligitur de ſedimento ī egris, & qualr verbum Aui. in cap. de hipoſtaſi, & hec quidem hipoſtaſis &c. habeat intelligi, & ſi idem ſentiat Gal. 1. de criſi. in verbo; quando ſanguis eſt in via expāſiōis, infra ego declarabo ſcdm. Sedimentum in ſanis melioris eſt conditionis ipſo pure, patet, quia eſt effectus ſolū caloris naturalis, pus vero vtriuſq₃. Tertium dictum pus eſt peioris conditionis, quā ſedimētū in egris. patet putredo vnita eſt fortior ipſa diſperſa. ſed pus eſt loco vnico reconditū. Sedimentū vagat p venas. itē in ſedimēto egrorum preter ptes humoris febris, eſt reperire ptes alimēti mēbrorū nō cōuerſi, ad mēbrorū ſbām, vnde totū aggregatum non erit ſic preter nr̄e. Omitto loca nobiliora & viliora & maiorem cōculcationē. q̄ apoſtematibus poſſunt appropiari. Vltimū dictū. autoritas Gal. dicto. ca. 6. itelligēda eſt, q̄ ad vigorē ſigni. qa ſicut cū ſignis coctionis ī febrib⁹ nō exaltat̄ febris, ſic cū pure facto nō exaltat̄ malicia apoſtematis. item ſimilia ſunt ī modo ſue productionis, cum per modum coctionis calido & ab vtroq₃ in egris. & tandē ſi ſimilia ſunt, differentia ſunt. Cum ſimilitudo ſit rerum differentium eadem qualitas. Eſt igit̄ clara diſcrepātia, q̄doqdem in pure, magis refrāgat̄ caliditas naturalis a putrida, minus ī ſedimento. Ob quod media eſt actio in ſedimentū, inter naturalem q̄ nō participat calore preter nr̄i, aut mr̄to minori ī egris, quā ſit extremū victorie febrilis, aut putridi ī ipō pure. ob qd̄ ſedimentū ſi nr̄e eſt, minus fetidū debet eſſe Et ſic de hoc primo libro predictionū de quo infinite ſint gratie ſūmo factori, qui ad ſequentia dignetur, nos illuminare. quare &c.

Explicit liber primus.